บทที่ 4

เปรียบเทียบลักษณะทางเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงพญาโศก สามชั้น

4.1 เปรียบเทียบลักษณะทางเดี่ยวระนาดทุ้มทั้ง 3 ทาง ในเพลงพญาโศก สามชั้น

ในบทนี้จะนำทางเดี่ยวระนาดทุ้ม เพลงพญาโศก สามชั้น ทั้ง 3 ทาง คือ ทางขุนบรรจงทุ้มเลิศ (ปลั่ง ประสานศัพท์), ทางหลวงชาญเชิงระนาด (เงิน ผลารักษ์) และทางพระพาทย์บรรเลงรมย์ (พิมพ์ วาทิน) มาเปรียบเทียบกับทำนองหลัก (ทางม้องวงใหญ่)

ทั้งนี้ ได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเปรียบเทียบลักษณะทางเดี่ยวระนาดทุ้มทั้ง 3 ทาง ในเพลงพญาโศก สามชั้น เป็นตัวอย่างดังนี้

1 ล	หมายถึง	ประโยคที่ 1 ของทำนองหลัก (ม้องวงใหญ่)
1.1	หมายถึง	ทางเดี่ยวระนาดทุ้มประโยคที่ 1 ทางที่ 1
1.2	หมายถึง	ทางเดี่ยวระนาดทุ้มประโยคที่ 1 ทางที่ 2
1.3	หมายถึง	ทางเดี่ยวระนาดทุ้มประโยคที่ 1 ทางที่ 3

<u>หมายเหตุ</u>

ทางที่ 1 หมายถึง ทางเดี่ยวระนาดทุ้ม ทางขุนบรรจงทุ้มเลิศ (ปลั่ง ประสานศัพท์)

ทางที่ 2 หมายถึง ทางเดี่ยวระนาดทุ้ม ทางหลวงชาญเชิงระนาด (เงิน ผลารักษ์)

ทางที่ 3 หมายถึง ทางเดี่ยวระนาดทุ้ม ทางพระพาทย์บรรเลงรมย์ (พิมพ์ วาทิน)

ในการเปรียบเทียบลักษณะทางเดี่ยวระนาดทุ้มทั้ง 3 ทาง เพลงพญาโศก สามชั้น ได้ดำเนินการแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ดังต่อไปนี้

1. จังหวะ
2. บันไดเสียง
3. กลวิธีพิเศษ
4. ลีลาสำนวนทำนอง

โดยแสดงรายละเอียดต่างๆ ต่อไปนี้

1 ล

- - ฟ ฟ	- ฟ - -	ม ม - -	ร ร - -	ล ล - -	ท ท - -	ค ค - -	ร ร - ม
- ฟ - -	- ล - ม	- - - ร	- - - ล	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

1.1

- - ฟ ฟ	- ฟ - -	ม ม - -	ร ร - -	ล ล - -	ท ท - -	ค ค - -	ร ร - ม
- ฟ - -	- ล - ม	- - - ร	- - - ล	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

1.2

- - ม ฟ	ลท - ล	- ล - -	ฟ - - -	ล ล - -	ท ท - -	ค ค - -	ร ร - ม
- ร - -	ซ - - ม	ฟ - - -	ม ร - ล	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

1.3

- - ฟ ฟ	- ฟ - -	ม ม - -	ร ร - -	ล ล - -	ท ท - -	ค ค - -	ร ร - ม
- ฟ - -	- ล - ม	- - - ร	- - - ล	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

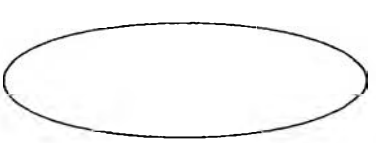

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองที่เหมือนกัน

ประโยคที่ 1

จังหวะ 1.1 และ 1. 3 คำเนินทำนองห่างๆ จังหวะช้า เพื่อเป็นการแสดงว่ากำลังเริ่มต้นบรรเลงเพลง และยังเป็นการตั้งจังหวะในการบรรเลงประโยคต่อไป ส่วน 1.2 นั้นวรรคแรกดำเนินทำนองถี่และเร็ว เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟังในวรรคหลังจึงเปลี่ยนการดำเนินทำนองห่างๆ และจังหวะช้า เพื่อเป็นการตั้งจังหวะในการบรรเลงประโยคต่อไปเช่นกัน

บันไดเสียง ทั้ง 3 ทางใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่ มีการใช้หลุมเสียง (เสียงเร) ในบางวรรค เพื่อเป็นการเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน

กลวิธีพิเศษ 1.1 และ1.3 ใช้กลวิธีการดีเป็นคู่แปด ซึ่งเป็นสำนวนกลอนเดียวกับม้องวงใหญ่ ทำให้ดำเนินทำนองในลักษณะเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง เพื่อตั้งหลักให้มั่นคงและเกิดความมั่นใจกับผู้บรรเลง แต่ 1.2 ในวรรคแรกใช้กลวิธีการสะบัดอย่างต่อเนื่องในทางเสียงต่ำไปจนจบวรรค เพื่อแสดงถึงความพร้อมในการบรรเลง ทำให้ความรู้สึกปราดเปรียวเข้มแข็งและให้ผู้ฟังสนใจติดตามการบรรเลงต่อไป ส่วนวรรคหลังใช้กลวิธีการดีเป็นคู่แปด ซึ่งเป็นสำนวนกลอนเดียวกับม้องวงใหญ่

ลีลาสำนวนทำนอง 1.1 และ 1.3 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองเช่นเดียวกัน โดยใช้ทำนองง่ายๆ ซึ่งเป็นสำนวนกลอนเดียวกับม้องวงใหญ่ ส่วน 1.2 ใช้ลักษณะสำนวนกลอนทางเดี่ยวของม้องวงใหญ่และม้องวงเล็กก็นิยมขึ้นต้นสำนวนกลอนนี้ด้วย อันเป็นเอกลักษณ์ของการขึ้นต้นทางเดี่ยวของเพลงพญาโศกก็ว่าได้

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ทั้ง 3 ทาง ในวรรคหลังได้ใช้การดำเนินทำนองเช่นเดียวกันนั่นก็คือ ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองในลักษณะดีแยกเป็นคู่แปดเช่นเดียวกับม้องวงใหญ่ เพื่อให้ทราบว่าเป็นเพลงพญาโศกเช่นกัน มิได้ปิดบังอำพรางหรือซ่อนเงื่อนงำว่าเป็นเพลงใด ต้องการบอกให้ผู้ฟังทราบว่าผู้บรรเลงกำลังจะเดี่ยวเพลงใดนั่นเอง ทั้งนี้ประโยคนี้ยังดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก

2 ล

- ท - -	ล ฟ - -	ร ร - -	ม ม - ฟ	- ฟ - ฟ	- ฟ - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
- - ล ฟ	- - ม ร	- - - ม	- - - ฟ	- ล - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

2.1

- - ฤๅ	- - รู	- - ลล	- ล - -	- - ทท	ร ท - -	ล ฟ - -	- ร - -
- - - ฤ	- - - รู	- - - ล	- - - ฟ	- - - ท	- - ล ฟ	- - ม ร	- ร - -

2.2

- - ฤๅ	- - รู	- - ทท	ร ท - -	ฟ - ลล	ท ล - -	ล ฟ - -	- ร - -
- - - ฤ	- - - รู	- - - ท	- - ล ฟ	- - - ล	- - ฟ ม	- - ม ร	- ร - รู

2.3

- - ฤๅ	- - รู	- - ทท	- ท - -	- ฟ - -	ม ฟ - ฟ	- ท - -	ล ฟ - -
- - - ฤ	- - - รู	- - - ท	- - ลฟ	- - ม ร	- - ม -	- - ลฟ	- - ม ร

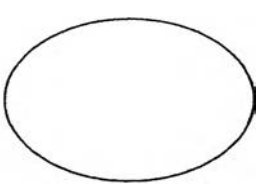

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

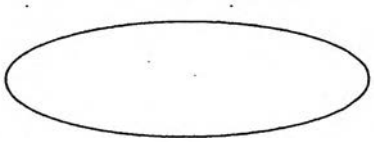

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 2

จังหวะ ดำเนินทำนองห่างๆ จังหวะช้า ค่อเนื่องจากประโยคขึ้นต้น ซึ่ง 2.1 ท้ายประโยคจะดำเนินทำนองในลักษณะลงก่อนจังหวะ

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางนอก (รมฟ x ลท x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่ ถึงแม้ว่าทางฆ้องวงใหญ่ในประโยคนี้จะมีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคขึ้นต้น แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 1 อย่างกลมกลืนและสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง

กลวิธีพิเศษ วรรคแรกทั้ง 3 ทางใช้กลวิธีการดำเนินทำนองห่างๆ เพื่อผ่อนคลายความถี่กระชั้นจากประโยคขึ้นต้น โดยใช้กลวิธีการสะเคาะเป็นหลัก ช่วงหลัง (2ห้องท้าย) ดำเนินทำนองใกล้เคียงกันทั้ง 3 ทาง ผิดแผกแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ส่วนวรรคหลัง 2.1 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองคล้ายกันขึ้นด้วยกลวิธีการสะเคาะ แล้วจึงดำเนินทำนองเก็บในลักษณะการตี 4 พยางค์ ซึ่งเป็นลักษณะสำนวนกลอนพื้นฐานของระนาดทุ้ม ส่วน 2.2 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองคล้ายกับ 2.1 เพียงช่วงต้น (2ห้องแรก) โดยใช้เสียงต่างกันเท่านั้น และท้ายประโยคลงด้วยคู่แปดโดยใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงอีกครั้งเพื่อให้พอดีกับจังหวะ สำหรับ 2.3 วรรคหลังใช้กลวิธีการตีเก็บถี่ๆ คล้ายสำนวนกลอนของฆ้องวงเล็ก

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง มีลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน โดยเริ่มใช้สำนวนกลอนช่วงต้นอยู่ทางเสียงต่ำ จากนั้นจึงเคลื่อนไปในทางเสียงสูงคล้ายทำนองฆ้องวงใหญ่ ซึ่งสังเกตได้ว่าทั้ง 3 ทาง ยังคงดำเนินสำนวนกลอนโดยยึดทำนองหลัก

จากลักษณะสำนวนกลอนในประโยคที่ 2 นั้น 2.1 และ 2.3 ใช้กลวิธีในการดำเนินทำนองที่ให้ความรู้สึกนุ่มนวล สุภาพเรียบร้อย ต่างจาก 2.2 ที่ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่เหมือนผู้มีพละกำลังได้แสดงความคล่องแคล่วของมือทั้งสอง ให้ความรู้สึกโลดโผนมีชั้นเชิงตามลักษณะสำนวนกลอนเพลงน่าติดตามต่อไป

3 ล

- - ค ค	- ร - ม	- ฟ - ม	- ร - ค	- - - ล	- - ท ค	- ท - ค	- ร - ม
- ค - -	- ร - ม	- ฟ - ม	- ร - ค	- ล - -	- - - ค	- ท - ค	- ร - ม

3.1

- ร̣ - ร̣	- - ร ม	ม ฟ ล -	ฟ ม - -	ม ค - -	ท̣ ค̣ - ค̣	- - ท̣ ค̣	- - ร ม
- ล̣ - -	ท ค - -	ร - - ม	- - ร ค	- - ท̣ ล̣	- - ท̣ -	ท̣ ล̣ - -	ท̣ ค̣ - -

3.2

- - ท ล	- ซ - -	ฟ ล - -	ฟ ม - -	ล ล - -	ท ท - -	ค ค - -	ร ร - -
- - - ซ	ร - ฟ ม	- - ร ม	- - ร ล̣	- - ล ท	- - ท ค	- - ค ร	- - ร ม

3.3

- ร̣ - ร̣	- - ร ม	ฟ ล - -	ฟ ม - -	ม ค - -	ค ท - -	ค̣ ท̣ - ท̣ ค̣	- - ร ม
- ล̣ - -	ท ค - -	- - ร ม	- - ร ค	- - ท ล	- - ล ม̣	- ล̣ - -	ท̣ ค̣ - -

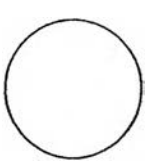

= แสดงลักษณะการคำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

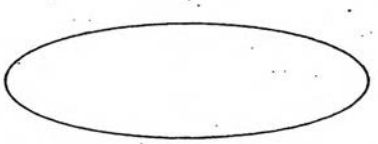

= แสดงลักษณะการคำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 3

จังหวะ ทางดำเนินทำนองในลักษณะเก็บถี่ๆ จังหวะเร็ว ต่อเนื่องจากประโยคที่ 2

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทด x มฟ x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่ ใช้หลุมเสียง (เสียงซอล และเสียงเร) ในบางวรรค เพื่อเป็นการเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน

กลวิธีพิเศษ วรรคแรก 3.1 และ 3.3 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองใกล้เคียงกันต่างกันเพียงเล็กน้อย (ห้องที่ 3) เท่านั้นโดยใช้กลวิธีการตีเก็บถี่ๆ คล้ายการดำเนินทำนองฆ้องวงเล็ก ส่วนวรรคหลังก็ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองใกล้เคียงกันต่างกันเพียงเล็กน้อย โดยใช้กลวิธีการตีเก็บถี่ๆ คล้ายการดำเนินทำนองฆ้องวงเล็กเช่นกัน

ส่วน 3.2 นั้นดำเนินทำนองแตกต่างจาก 3.1 และ3.3 อย่างชัดเจน ในวรรคแรกใช้กลวิธีการตีเก็บถี่ๆ คล้ายการดำเนินทำนองฆ้องวงเล็กเช่นกัน แต่วรรคหลังเปลี่ยนการดำเนินทำนองโดยใช้กลวิธีการตีแยกเป็นคู่แปด เพื่อผ่อนคลายความถี่กระชั้นจากวรรคแรก ซึ่งคล้ายสำนวนกลอนของฆ้องวงใหญ่ และเคลื่อนไปในทางเสียงสูงเช่นเดียวกับทำนองฆ้องวงใหญ่ด้วย

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองโดยใช้สำนวนกลอนอยู่ในช่วงเสียงต่ำ ต่างจากทำนองฆ้องวงใหญ่อย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งในวรรคแรกของทั้ง 3 ทาง จะใช้กลวิธีการดำเนินทำนองในลักษณะการตีเก็บถี่ๆ ซึ่งมีทำนองเรียงเสียงต่อเนื่องกันไปเพื่อเป็นสะพานเชื่อมในการเปลี่ยนระดับเสียงจากประโยคที่ 2 ทำให้ไม่รู้สึกถึงการเปลี่ยนระดับเสียงเลย และทั้ง 3 ทาง ยังคงดำเนินสำนวนกลอนโดยยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 3.1 และ 3.3 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองมีลักษณะใกล้เคียงกันโดยใช้กลวิธีการตีเก็บตลอดทั้งประโยค ให้ความรู้สึกสุภาพ นุ่มนวล ซึ่งแตกต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อย แต่ 3.2 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองแตกต่างอย่างชัดเจน วรรคแรกใช้กลวิธีการตีเก็บถี่ๆ วรรคหลังเปลี่ยนการดำเนินทำนองโดยใช้กลวิธีการตีแยกเป็นคู่แปด คล้ายสำนวนกลอนของฆ้องวงใหญ่ ซึ่งให้ความรู้สึกปราดเปรียว สนุกสนาน

4 ล

- ค - -	ท ช - -	- - - ม	- - ฟ ช	- - ท ค	ม ค - -	ท ค - -	ท ช - -
- - ท ช	- - ฟ ม	- ท - -	- ม - -	ฟ ช - -	- - ท ช	- - ท ช	- - ฟ ม

4.1

คุคุ - มค	- - ฟ ม	- - ช ฟ	- - ท ช	- - ค ท	- - ท ช	- - ช ฟ	- - ฟ ม
- - คุ -	ท ค - -	ท ค - -	ท ค - -	ท ค - -	ท ค - -	ท ค - -	ท ค - -

4.2

- - ม ค	- - ฟ ม	- - ช ฟ	- - ท ช	- - ค ท	- - ท ช	- - ช ฟ	- - ฟ ม
ทุคุ - -	ทุคุ - -	ทุคุ - -	ทุคุ - -	ทุคุ - -	ทุคุ - -	ทุคุ - -	ทุคุ - -

4.3

คุคุ - มค	- - ฟ ม	- - ช ฟ	- - ท ช	- - ค ท	- - ท ช	- - ช ฟ	- - ฟ ม
- - คุ -	ท ค - -	ท ค - -	ท ค - -	ท ค - -	ท ค - -	ท ค - -	ท ค - -

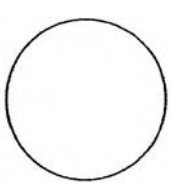

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองต่างของ 4.2

ประโยคที่ 4

จังหวะ คำเนินทำนองในลักษณะเก็บถี่ๆ จังหวะเร็ว ต่อเนื่องจากประโยคที่ 2

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางกลางแหบ (มฟช x ทด x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่ แม้ว่าทางม้องวงใหญ่ในประโยคนี้มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 3 แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 4 อย่างกลมกลืนสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง

กลวิธีพิเศษ ทั้ง 3 ทาง วรรคแรกใช้กลวิธีการสะเดาะขึ้นต้นประโยค (4.2 ใช้กลวิธีการตีในลักษณะการตีเตะสวนขึ้นต้นประโยคแทน) แล้วจึงใช้กลวิธีการตีในลักษณะการตีเตะสวนคำเนินทำนองจนจบประโยค ซึ่งให้ความรู้สึกโลดโผน ตื่นเต้น เร้าใจผู้ฟัง

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทางคำเนินทำนองในลักษณะค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปในทางเสียงสูงแล้วจึงลงต่ำเรื่อยๆ อย่างมีระบบ โดยคำเนินทำนองแปลแยกเป็นอิสระจากทำนองม้องวงใหญ่อย่างชัดเจน ซึ่งสำนวนกลอนในประโยคนี้ มักปรากฏอยู่ในทางเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงพญาโศกหลายทาง ด้วยกัน เหมือนเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกให้ทราบว่าสำนวนนี้ คือ สำนวนกลอนของเพลงพญาโศกโดยเฉพาะ และโดยทั่วไปทางเดี่ยวระนาดทุ้มในเพลงอื่นๆ มักไม่พบสำนวนกลอนในลักษณะนี้ปรากฏอยู่เลย

5 ล

- - ม ฟ	- - ซ ล	- ท - -	ล ซ - -	ร ท - -	ท ล - -	ล ฟ - -	ฟ ม - -
- ร - -	ม ฟ - -	ซ - ล ซ	- - ฟ ม	- - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ค

5.1

- ร - ม ฟ	- - ซ ล	- ท - -	ล ซ - -	ร ท - -	ท ล - -	ล ฟ - -	ฟ ม - -
ล - ร -	ม ฟ - -	ซ - ล ซ	- - ฟ ม	- - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ค

5.2

- ร - -	ค ท - -	ม - ท ค	- - ร ม	ฟ - - ล	- ซ - -	ฟ ล - -	ฟ ม - -
ล - ค ท	- - ล ม	- ล - -	ท ค - -	- ม ร -	ร - ฟ ม	- - ร ม	- - ร ค

5.3

- ร ม ฟ	- - ซ ล	- ท - -	ล ซ - -	- ท - -	ท ล - -	ล ฟ - -	ฟ ม - -
ล - - -	ม ฟ - -	ซ - ล ซ	- - ฟ ม	- - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ค

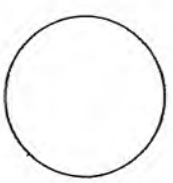

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 5

จังหวะ คำเนินทำนองในลักษณะเก็บถี่ๆ จังหวะเร็ว ต่อเนื่องจากประโยคที่ 4

บันไดเสียง 5.1 และ 5.3 ใช้บันไดเสียง ทางนอก (รมฟ x ลท x) เช่นเดียวกับม้องวงใหญ่ ส่วน 5.2 วรรคแรกใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทด x มฟ x) ซึ่งเป็นคู่สี่กับบันไดเสียงของม้องวงใหญ่ วรรคหลังจึงเปลี่ยนบันไดเสียงเป็น ทางนอก (รมฟ x ลท x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่อย่างกะทันหัน ทำให้อารมณ์ของเพลงเปลี่ยนแปลงไปทันที มีการใช้หลุมเสียง (เสียงซอล และเสียงโด) ในบางวรรค เพื่อเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน

และแม้ว่าทางม้องวงใหญ่ในประโยคนี้มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 4 แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 5 อย่างกลมกลืนและสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง

กลวิธีพิเศษ 5.1 และ 5.3 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองใกล้เคียงกัน แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ห้องแรกและห้องที่ 5) โดยใช้กลวิธีการดีการสะบัด และการตีเก็บถี่ๆ ซึ่งเป็นทำนองเช่นเดียวกับทำนองม้องวงใหญ่ หากแต่เพิ่มทำนองช่วงขึ้นต้นเท่านั้น ส่วน 5.2 คำเนินคำเนินทำนองอยู่ในช่วงเสียงต่ำในลักษณะตีเก็บถี่ๆ ซึ่งเป็นสำนวนกลอนของระนาดทุ้มตลอดทั้งประโยคเช่นกัน ต่างจากทำนองม้องวงใหญ่อย่างชัดเจน

ลีลาสำนวนทำนอง 5.1 และ 5.3 ใช้สำนวนกลอนใกล้เคียงกัน ในลักษณะเดียวกับทำนองของม้องวงใหญ่ ส่วน 5.2 นั้นใช้สำนวนกลอนแตกต่างออกไปจากชัดเจน โดยคำเนินทำนองแปลแยกเป็นอิสระจากทำนองม้องวงใหญ่อย่างชัดเจน

จะสังเกตได้ว่าทำนองในวรรคแรกของทั้ง 3 ทาง จะใช้กลวิธีการคำเนินทำนองในลักษณะการตีเก็บถี่ๆ ซึ่งมีทำนองเรียงเสียงต่อเนื่องกันไปเพื่อเป็นสะพานเชื่อมในการเปลี่ยนระดับเสียงจากประโยคที่ 4 ทำให้ไม่รู้สึกถึงการเปลี่ยนระดับเสียง และเมื่อพิจารณาแล้ว 5.1 และ 5.3 นั้นใช้กลวิธีในการคำเนินทำนองที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน ซึ่งให้ความรู้สึกนุ่มนวล สุภาพเรียบร้อย ต่างจาก 5.2 ที่ใช้กลวิธีในการคำเนินทำนองที่แตกต่างออกเป็นชัดเจน ซึ่งให้ความรู้สึกโลดโผนอย่างมีชั้นมีเชิง

6 ล

- ฟ - -	ม ค - -	ล ล - -	ท ท ค	- ล - -	ทค - ม	- ฟ - ม	- ค - ท
- - ม ค	- - ท ล	- - - ท	- - - ค	- ม - -	ล - - ม	- ฟ - ม	- ค - ท

6.1

คุคุ - มฟ	- - ม ล	- ฟ - -	- ค - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -
- - คุ -	ม ค - -	ค - ม ค	- ค - -	ค - ค ม	- - ค ฟ	- - ม ล	- - ฟ ท

6.2

- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ค - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -
- - ค ม	- - ค ฟ	- - ค ม	- ค - -	ค - ค ม	- - ม ฟ	- - ฟ ล	- - ล ท

6.3

- - คุคุ	- ฟ - -	- ล - -	- ฟ - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -
- - - คุ	- - ม ค	- - ฟ ม	- - ม ค	- - ค ม	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- - ล ท

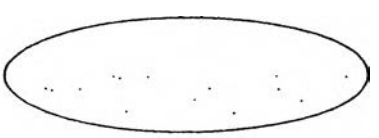

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 6

จังหวะ 6.1 และ 6.2 ในวรรคแรกดำเนินทำนองเก็บถี่ๆ ในห้องสุดท้ายลงก่อนจังหวะ ส่วน6.3 วรรคแรกดำเนินทำนองห่างๆ เน้นลูกตกในแต่ละห้อง วรรคหลังนั้นทั้ง 3 ทางดำเนินทำนองเน้นมือขวา ให้จังหวะรุกเร้าสนุกสนาน

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทด x มฟ x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่ และแม้ว่าทางม้องวงใหญ่ในประโยคนี้มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 5 แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 6 อย่างกลมกลืนสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง

กลวิธีพิเศษ

6.1 วรรคแรกใช้กลวิธีการสะเคาะแล้วจึงตีเก็บถี่ๆ ซึ่งใช้กลุ่มเสียงในช่วงคู่แปด โดยใช้คู่สี่และคู่หก ใช้กลวิธีการตีมือละ 2 เสียงแบบตีสวนและตีตามสลับกันไป

6.2 ขึ้นต้นประโยคด้วยเสียงที่อยู่ในช่วงคู่แปดเช่นกัน โดยใช้การตีโขกด้วยมือขวา 1 เสียงในลักษณะยืนเสียงไว้ มือซ้ายตีขึ้นเข้าหา 2 เสียง ห้องสุดท้ายลงพร้อมกันเป็นคู่แปด

6.3 ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะเคาะแล้วรับด้วยการตีลงแบบ 3 พยางค์ ซึ่งใช้กลุ่มเสียงอยู่ในช่วงคู่แปดเช่นเดียวกัน

วรรคหลังทั้ง 3 ทาง ใช้กลวิธีการตีลักษณะเดียวกันนั่นคือ ขึ้นต้นต่อเนื่องด้วยเสียงสุดท้ายในวรรคแรก จึงดูเหมือนเป็นกลวิธีการฝากสำนวนกลอนลูกตกของวรรคแรกเป็นลูกขึ้นต้นในวรรคหลัง โดยใช้กลวิธีการตีโขกสอดยืนจังหวะไว้แล้วใช้มือซ้ายตีเข้าหาในลักษณะมือขวา 1 เสียง มือซ้าย 2 เสียง จนจบประโยค

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง ต่างจากทำนองม้องวงใหญ่ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าวรรคแรกของทางเดี่ยวทั้ง 3 ทางในประโยคนี้ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองแตกต่างกันตามแต่ละทาง ส่วนวรรคหลังนั้นใช้สำนวนกลอนใกล้เคียงกัน ซึ่งให้ความรู้สึกตื่นเต้นเร้าใจ และเป็นสำนวนกลอนที่ช่วยลดความถี่ของเสียงในประโยคที่ 5 ลงมาให้เกิดความผ่อนคลายทั้งผู้ฟังและผู้บรรเลง ซึ่งทั้ง 3 ทางนั้น ยังคงดำเนินสำนวนกลอนโดยยึดทำนองหลัก

7 ล

-ม-ล	--ทค	-ม-ค	-ท-ล	-ฟ--	มม--	ลล--	ทท-ค
-ท-ล	---ค	-ม-ค	-ท-ล	-ค-ท	---ล	---ท	---ค

7.1

--ฟฟ	ลฟ--	มค--	-ล--	--มม	-ฟชล	---ฟ	ชลทค
---ฟ	--มค	--ทล	-ล-ล	---ม	----	-ม--	----

7.2

-ล--	-ล--	-ม--	-ล--	--ล-	ลล-ล	--ล-	ดด-ด
--คม	--มค	--คล	-ล-ล	---ม	-ล--	ล--ม	-ด--

7.3

-ด--	ทค-ค	-ฟ--	-ด--	--มม	-ฟชล	---ฟ	ชลทค
--ทล	--ท-	--มค	--ทล	---ม	----	-ม--	----

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองที่เหมือนกัน

ประโยคที่ 7

จังหวะ คำเนินทำนองเก็บ จังหวะเร็วและกระชับ

บันไดเสียง 7.1 และ 7.3 ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่ มีการใช้หลุมเสียง (เสียงซอล) ในบางวรรค เพื่อเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน ส่วน 7.2 ใช้บันไดเสียง ทางเพียงออบน (ครม x ซล x) ซึ่งเป็นคู่สามกับบันไดเสียงทำนองฆ้องวงใหญ่ (ทางใน) แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 7 อย่างกลมกลืนและสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้กลุ่มเสียงร่วมในบันไดเสียงของฆ้องวงใหญ่ในประโยคที่ 6 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงลา และเสียงโด)

กลวิธีพิเศษ

7.1 วรรคแรกใช้กลวิธีการตีสำนวนกลอนระนาดทุ้มแบบเรียบๆ ปลายวรรคลงเป็นคู่แปดพร้อมกันทั้งสองมือ แล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิม วรรคหลังใช้การสะเคาะแล้วจึงใช้กลวิธีการบรรเลงในลักษณะการดูดขึ้นไปในทางเสียงสูง

7.2 วรรคแรกขึ้นต้นด้วยกลวิธีการตีเสียงที่อยู่ในช่วงคู่แปด ในลักษณะตีโยกมือขวา 1 เสียงในลักษณะยืนเสียงไว้ มือซ้ายตีขึ้นเข้าหา 2 เสียง ห้องสุดท้ายลงพร้อมกันเป็นคู่แปด แล้วจึงใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิม วรรคหลังเน้นเสียงด้วยกลวิธีการสะเคาะโดยใช้กลุ่มเสียงเช่นเดียวกับเที่ยวแรก

7.3 ใช้กลวิธีตีเก็บห่างๆ มือขวาตี 1 เสียง มือซ้ายตาม 2 เสียง ในลักษณะ แบบ 3 พยางค์ ในวรรคหลังใช้กลวิธีการดูดขึ้นไปในทางเสียงสูงเช่นเดียวกับทางที่ 1

ลีลาสำนวนทำนอง 7.1 และ 7.3 คำเนินทำนองค่อยๆ เคลื่อนลงต่ำ แล้วจึงเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง และคำเนินสำนวนกลอนโดยยึดทำนองหลัก ส่วน 7.2 นั้นคำเนินทำนองในช่วงเสียงต่ำ และคำเนินทำนองทางเดี่ยวโดยแปลแยกเป็นอิสระออกจากทำนองฆ้องวงใหญ่อย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าวรรคแรกของทางเดี่ยวทั้ง 3 ทางในประโยคนี้ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองแตกต่างกันตามแต่ละทาง ส่วนวรรคหลังนั้น 7.1 และ 7.3 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองในลักษณะเดียวกันคือกลวิธีการดูดขึ้นไปในทางเสียงสูง ซึ่งให้ความรู้สึกนุ่มนวล สุภาพเรียบร้อย แต่ 7.2 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองแตกต่างออกไปชัดเจน ซึ่งเป็นทำนองต่อเนื่องจากประโยคที่ 6 ให้ความรู้สึกสนุกสนาน และโลดโผนอย่างมีชั้นมีเชิง น่าติดตามต่อไป

8 ล

- - - ทค	- ม - ฟ	- ฟ - ฟ	- ม - ค	- ม - ฟ	- ม - -	ค ค - -	ท ท - ล
- - ล -	- ม - ฟ	- ล - ฟ	- ม - ค	- ม - ฟ	- ม - ค	- - - ท	- - - ล

8.1

- - ชช	ท ช - -	ช ฟ - -	ฟ ม - -	- ด - -	ล ฟ - -	ม ค - -	- ล - -
- - - ช	- - ม ฟ	- - ค ม	- - ท ค	- - ค ม	- - ม ค	- - ท ล	- ล - -

8.2

- - - -	- - ม ล	- - ม ล	- ล - -	- - ม ล	- ล - -	- - ล -	- ม - -
ค - ล ค	- ค - -	ล ค - -	- - ม ค	ล ค - -	- - ม ค	ล ค - ม	- - ค ล

8.3

- ด - -	ค ท - -	ท ช - -	ช ฟ - -	- ล - -	- ฟ - -	ม ค - -	- ล - -
- - ท ช	- - ช ฟ	- - ฟ ม	- - ม ค	- - ค ม	- - ม ค	- - ท ล	- ล - -

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 8

จังหวะ 8.1 และ 8.3 ดำเนินทำนองเก็บถี่ๆ จังหวะเร็วกระชับ ท้ายประโยคตีให้ลงก่อนจังหวะเพื่อหยุดจังหวะหายใจ และเป็นสะพานส่งต่อในการดำเนินทำนองของประโยคต่อไป ส่วน 8.2 ดำเนินจังหวะรุกเร้าสนุกสนาน ซึ่งมีความยากของจังหวะในการบรรเลง ผู้บรรเลงต้องฝึกฝนจนสามารถบรรเลงให้พอดีกับสัดส่วนของจังหวะทั้งต้องมีความคล่องแคล่วแม่นยำตำแหน่งเสียงจึงจะตีได้อย่างถูกต้องชัดเจน

บันไดเสียง 8.1 และ 8.3 ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทด x มฟ x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่ มีการใช้หลุมเสียง (เสียงซอล) ในบางวรรค เพื่อเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน ส่วน 8.2 ใช้บันไดเสียง ทางเพียงออบน (ครม x ซล x) ต่อเนื่องจากประโยคที่ 7 ซึ่งเป็นคู่สามกับบันไดเสียงของทำนองฆ้องวงใหญ่ (ทางใน)

กลวิธีพิเศษ

8.1 วรรคแรกใช้การสะเคาะ แล้วจึงใช้กลวิธีการตีเตะสวน และต่อเนื่องในวรรคหลังด้วยกลวิธีการฝากลูกตกของวรรคแรกให้เป็นลูกขึ้นต้นในวรรคหลัง โดยใช้การตี 3 พยางค์ แล้วรับด้วยกลอนพื้นฐานของทางระนาดทุ้ม ปลายวรรคตีลงพร้อมกันเป็นคู่แปดในลักษณะก่อนจังหวะ

8.2 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองต่างออกไปจากชัดเจน ซึ่งใช้กลุ่มเสียง 3 เสียง และอยู่ในช่วงเสียงคู่แปดทั้งประโยค โดยใช้กลวิธีการตีเสียงในคู่สาม และคู่ห้า คล้ายกับลูกล้อลูกขัด ซึ่งออกไปทางสำเนียงฝรั่ง

8.3 วรรคแรกใช้กลวิธีการตีแบบเก็บถี่ๆ คล้ายสำนวนกลอนระนาดเอก วรรคหลังใช้กลวิธีการฝากลูกตกของวรรคแรกให้เป็นลูกขึ้นต้นในวรรคหลัง โดยใช้การตี 3 พยางค์ แล้วรับด้วยกลอนพื้นฐานทางระนาดทุ้ม ปลายวรรคตีพร้อมกันเป็นคู่แปดในลักษณะก่อนจังหวะ

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองเคลื่อนไปในทางเสียงสูง แล้วค่อยๆ เคลื่อนลงมาทางเสียงต่ำ ซึ่งวรรคแรกของทางเดี่ยวทั้ง 3 ทางในประโยคนี้ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองแตกต่างกันตามแต่ละทาง ส่วนวรรคหลังนั้น 8.1 และ 8.3 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองในลักษณะใกล้เคียงกันคือด้วยสำนวนกลอนพื้นฐานของระนาดทุ้ม ซึ่งให้ความรู้สึกนุ่มนวล สุภาพเรียบร้อย

แต่ 8.2 ยังคงใช้กลวิธีการดำเนินทำนองโดยใช้กลุ่มเสียงและกลวิธีการบรรเลงเช่นเดียวกับประโยคที่ 7 เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ต่อเนื่อง ให้ความรู้สึกสนุกสนาน โลดโผนอย่างมีชั้นเชิง น่าติดตามต่อไป และดำเนินทำนองโดยแปลแยกเป็นอิสระออกจากทำนองฆ้องวงใหญ่อย่างชัดเจน อันเป็นการแสดงสติปัญญาอย่างมีชั้นเชิงของผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งลักษณะสำนวนกลอนดังกล่าวนี้ เรามักเรียกว่า “ลูกฝรั่ง” หรือ “การตีคอร์ด” ซึ่งเป็นสำนวนการตีข้ามเสียงนั่นเอง อาจเป็นความบังเอิญที่มีเสียงไปคล้ายกับลักษณะเสียงของคนตรีสากล สำนวนกลอนดังกล่าวนี้ มีหลากหลายลักษณะ และมักพบได้ทั่วไปในทางเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงอื่นๆ ด้วย

9 ล

- - มฟ	- ล - ท	- ค - ท	- ล - ฟ	- ฟ - -	ฟ ม - ฟ	- ท - -	ล ล - ท
- - ร -	- ล - ท	- ค - ท	- ล - ค	- ม - ค	- ท - ค	- ท - ล	- - - ท

9.1

- - ม ฟ	- - ล ด	- - - ท	- - - ฟ	- - - ด	- - - ม	- - ด ด -	- ท - -
- ด - -	ม ฟ - -	- ท - -	ล ฟ - -	ม ค - -	ท ล - -	ด ท - ท	- ท - ท

9.2

- ม - -	- ม - -	ค ท - -	- ฟ - -	ล ฟ - -	- ด - -	- ม - -	- ท - -
ค - - ฟ	- - ค ท	- - ล ฟ	- ฟ - -	- - ม ค	- - ค ม	- - ค ท	- ท - -

9.3

ล - ม ฟ	- - ล ด	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ด	- - - ม	- - - -
- ด - -	ม ฟ - -	- ท - -	ล ฟ - -	ม ค - -	ล ฟ - -	ท ล - -	ด ท - -

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 9

จังหวะ คำเนินทำนองห่างๆ จังหวะรุกเร้าสนุกสนานในลักษณะคล้ายการล้วงจังหวะ ปิดท้ายด้วยการลงก่อนจังหวะ เพื่อหยุดจังหวะหายใจ ให้เกิดความไพเราะต่อเนื่องกับประโยคต่อไป

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่ แต่ 9.2 นั้นได้เปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 8 (ทางเพียงออบน) อย่างชัดเจน แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 9 อย่างกลมกลืนสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้กลุ่มเสียงร่วมในบันไดเสียงของฆ้องวงใหญ่ในประโยคที่ 8 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงโด และเสียงมี)

กลวิธีพิเศษ

9.1 ขึ้นต้นประโยคโดยใช้กลวิธีการตีเก็บคล้ายการตีล่วงหน้า แล้วใช้การดำเนินกลอนให้ลูกตกอยู่ในจังหวะยกในลักษณะกลอนฝาก โดยใช้ลักษณะการตีลง 3 พยางค์จนถึงปลายวรรคใช้กลวิธีการย้ำเสียงด้วยการสะเดาะ ปิดท้ายประโยค ด้วยการตีพร้อมกันเป็นคู่แปด แล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงอีกครั้ง

9.2 วรรคแรกใช้กลวิธีการดำเนินสำนวนกลอนทางระนาดทุ้มพื้นฐานในลักษณะการตีล่วงหน้า แล้วปิดสำนวนด้วยการลงเป็นคู่แปด วรรคหลังใช้กลวิธีการตีฝากลูกตกของห้องแรกให้เป็นลูกขึ้นต้นในห้องต่อไปในลักษณะมือขวา 1 เสียง มือซ้ายตี 2 เสียง แบบ 3 พยางค์ แล้วปิดสำนวนด้วยการลงเป็นคู่แปดเช่นเดียวกันกับวรรคแรก

9.3 ดำเนินทำนองคล้าย 9.1 ขึ้นต้นประโยคโดยใช้กลวิธีการตีเก็บในลักษณะการตีล่วงหน้า โดยใช้การดำเนินกลอนให้ลูกตกอยู่ในจังหวะยกในลักษณะกลอนฝาก โดยใช้การตีลง 3 พยางค์ตลอดไปจนจบประโยคในลักษณะลงก่อนจังหวะ

อีลาสำนวนทำนอง 9.1 และ 9.3 ดำเนินทำนองเคลื่อนไปในทางสูงแล้วจึงเคลื่อนลงต่ำเรื่อยๆ อย่างมีระบบ ส่วน 9.2 ดำเนินทำนองอยู่ในช่วงเสียงต่ำเท่านั้น ซึ่งต่างจากทำนองฆ้องวงใหญ่ที่เมื่อทำนองเคลื่อนลงต่ำแล้วจึงเริ่มเคลื่อนไปทางเสียงสูง แต่ทั้ง 3 ทางยังคงดำเนินสำนวนกลอนโดยยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 9.2 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองแตกต่างออกไปอย่างชัดเจน ส่วน 9.1 และ 9.3 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองมีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยในวรรคแรกดำเนินสำนวนกลอนเช่นเดียวกัน วรรคหลัง 9.1 เพิ่มทำนองเพื่อให้พอดีกับจังหวะ ส่วน 9.3 ใช้สำนวนต่อเนื่องจากวรรคแรกทำให้ลงก่อนจังหวะนั่นเอง ทั้งนี้แม้ว่าจะใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่รายละเอียดของสำนวนกลอนต่างกัน ทำให้ความรู้สึกในการฟังนั้นแตกต่างกันด้วย

10 ล

- - - ล	- - ท ค	- ท - ค	- ร - ม	- ฟ ฟ ฟ	- ม - -	ร ร - -	ค ค - ท
- ล - -	- - - ค	- ท - ค	- ร - ม	- ท ล ฟ	- ม - ร	- - - ค	- - - ท

10.1

- - - ดำ	- - - -	- - - ดำ	- - - -	- - - ดำ	- - - -	- ดำ - -	- ท - -
- - ค -	ม ม ม ม	- - ค -	ฟ ฟ ฟ ฟ	- - ม -	- - ล -	ม - - ท	- ฟ - -

10.2

- - ทท	ค ท - -	ท ล - -	- ฟ - -	- - ฟฟ	ล ฟ - -	ฟ ม - -	- ค - -
ท - - ท	- - ล ฟ	- - ฟ ม	ค - - ม	- - - ฟ	- - ม ค	- - ค ท	ล - - ท

10.3

- - ทท	ค ท - -	- ฟ - -	- ล - -	- มำ - -	- ฟ - -	- ดำ - -	- ม - -
- - - ท	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- - ฟ ม	- - ม ฟ	- - ม ค	- - ค ม	- - ค ท

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 10

จังหวะ คำเนินทำนองต่อเนื่องจากประโยคที่ 9 ในลักษณะเก็บถี่ๆ จังหวะรุกเร้าสนุกสนาน

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทด x มฟ x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ

10.1 เริ่มด้วยกลวิธีการตีเป็นคู่แปด แล้วใช้มือซ้ายคำเนินทำนองในลักษณะตีถี่ๆ 4 ครั้งในเสียงเดียวกัน ห่างจากเสียงแรกเป็นคู่สามและคู่สี่ตามลำดับ วรรคหลังใช้กลวิธีการคำเนินทำนองคล้ายวรรคแรก แต่ใช้มือซ้ายตีลงเพียงเสียงเดียว ลงจบประโยคด้วยการตีเป็นคู่สี่

10.2 ใช้กลวิธีการตีสะเคาะในคู่แปด จากนั้นใช้กลวิธีการตีลงมือขวา 2 เสียง มือซ้าย 2 เสียง ลักษณะ 4 พยางค์ แล้วจบสำนวนด้วยการตีแบบ 3 พยางค์โดยใช้มือซ้ายตี 1 เสียง มือขวา 1 เสียง และรับด้วยมือซ้ายอีกครั้งหนึ่ง คำเนินทำนองในลักษณะนี้จนจบประโยค

10.3 ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะเคาะแล้วใช้กลวิธีการฝากลูกตกของห้องที่ 2 ให้เป็นลูกขึ้นต้นโดยใช้มือขวาตีโยกยืนเสียงไว้แล้วใช้มือซ้ายตีเข้าหาในลักษณะมือขวา 1 เสียง มือซ้าย 2 เสียงแล้วรับด้วยมือขวา 1 เสียง มือซ้ายตีลง 2 เสียง ในลักษณะ 3 พยางค์สลับกันจนจบประโยค

ลีลาสำนวนทำนอง 10.1 ทำนองค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปในทางเสียงสูงอย่างมีระบบ และคำเนินทำนองแปลแยกเป็นอิสระจากทำนองฆ้องวงใหญ่อย่างชัดเจน ส่วน 10.2 และ 10.3 ทำนองค่อยๆ เคลื่อนลงในทางเสียงต่ำเรื่อยๆ ซึ่งยังคงยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 10.1 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองแตกต่างออกไปอย่างชัดเจน อันแสดงคุณลักษณะของทางเดี่ยวออกมาได้อย่างเต็มที่ ให้ความรู้สึกโลดโผน สนุกสนาน เร้าใจผู้ฟัง แสดงสติปัญญาอย่างมีชั้นเชิงของผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวได้เป็นอย่างดี ส่วน 10.2 และ 10.3 นั้นใช้กลวิธีการคำเนินทำนองมีลักษณะคล้ายคลึงและไปทางเดียวกัน ให้ความรู้สึกสุภาพนุ่มนวล อย่างมีชั้นเชิง ซึ่งแม้ว่าจะใช้กลวิธีการคำเนินทำนองที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่รายละเอียดสำนวนกลอนต่างกัน ทำให้ความรู้สึกในการฟังนั้นแตกต่างกันด้วย

11 ล

- ฟ - -	ม ค - -	- - - ล	- - ท ค	- ร - ม	ฟ ม - -	- - ท ค	ท ค - -
- - ม ค	- - ท ล	- ม - -	- ล - -	- ล - -	- - ร ค	ท ล - -	- - ร ม

11.1

- ฟ - -	- ค - -	- ล - -	- ฟ - -	- ม - -	ค ท - -	- ฟ - -	- ล - -
- - ม ค	- - ท ล	- - ช ฟ	- - ม ค	- - ล ท	- - ล ฟ	- - ม ค	- - ฟ ม

11.2

- - ดุ ดุ	ม ค - -	ล ฟ - -	- ค - -	- - มุ ม	ฟ ม - -	- - ชุ ช	ล ช - -
- - - ดุ	- - ท ล	- - ม ค	- ค - ดุ	- - - มุ	- - ร ล	- - - ชุ	- - ฟ ม

11.3

ล ฟ - -	- ค - -	ล ฟ - -	- ค - -	- - ร ม	ฟ ม - -	- - ทุ ดุ	รุ มุ - -
- - ม ค	- - ท ล	- - ม ค	- ค - -	ท ค - -	- - ร -	ลุ - - -	- - - -

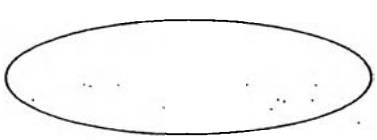

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 11

จังหวะ 11.1 และ 11.2 ดำเนินทำนองแบบห่างๆ จังหวะเร็วและกระชับ ส่วน 11.3 ดำเนินทำนองแบบเก็บถี่ๆ ในลักษณะลงก่อนจังหวะทั้งวรรคแรกและวรรคหลัง เพื่อหยุดจังหวะ ให้เกิดความไพเราะและต่อเนื่องกับประโยคต่อไปได้เป็นอย่างดี

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทด x มฟ x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่ แต่ 11.2 ในสองห้องสุดท้ายได้เปลี่ยนบันไดเสียงอย่างกะทันหัน ซึ่งผู้ฟังสามารถรู้สึกได้อย่างชัดเจน

กลวิธีพิเศษ

11.1 วรรคแรกใช้กลวิธีการตีโขกมือขวา1 เสียง มือซ้าย 2 เสียง เคลื่อนลงไปในทางเสียงต่ำแบบ 3 พยางค์ วรรคหลังใช้กลวิธีคล้ายกับวรรคแรกโดยเปลี่ยนสำนวนกลอนขึ้นต้นเล็กน้อยเท่านั้น

11.2 วรรคแรกขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะเคาะแล้วรับด้วยการตีลง 4 พยางค์ ปลายวรรคลงเป็นคู่แปดในลักษณะก่อนจังหวะ แต่ใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิม วรรคหลังใช้กลวิธีการดำเนินทำนองในลักษณะคล้ายคลึงกับวรรคแรก

11.3 วรรคแรกใช้กลวิธีการการตีลงแบบ 4 พยางค์ ในปลายวรรคลงเป็นคู่แปด ในลักษณะการลักจังหวะคล้าย 11.2 วรรคหลังใช้กลวิธีตีเก็บถี่ๆ คล้ายทางระนาดเอกแล้วลงก่อนจังหวะ ปลายวรรคใช้กลวิธีการดูดในการดำเนินทำนองจนจบประโยค

ลีลาสำนวนทำนอง 11.1 และ 11.3 ดำเนินทำนองแบบค่อยๆ เคลื่อนลงไปทางเสียงต่ำเรื่อยๆ ส่วน 11.2 ดำเนินทำนองค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปในทางเสียงสูง ซึ่งทางเดี่ยวทั้ง 3 ทางดำเนินสำนวนกลอนโดยยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 11.2 และ 11.3 ในวรรคแรกนั้น ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่มีลักษณะคล้ายคลึงและไปทางเดียวกัน แต่ในวรรคหลังทั้ง 3 ทาง ต่างก็ใช้กลวิธีในการดำเนินทำนองในลักษณะแตกต่างกันออกไปอย่างชัดเจน

12 ล

- - - ม	- - ร ม	- - ฟ ม	- - ร ม	- ค - -	ท ซ - -	- - - ม	- - ฟ ซ
- ท - -	ร ค - -	ร ค - -	ร ค - -	- - ท ซ	- - ฟ ม	- ท - -	- ม - -

12.1

- - ฟฟ	ล ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- - ดุดุ	ม ฟ - -	ฟ ซ - -	ซ ท - -
- - - ฟ	- - ม ค	- - มุ ดุ	- - ดุ มุ	- - - ดุ	- - - ม	- - - ฟ	- - - ซ

12.2

- - ทุทุ	- ค ร ม	- - - ค	ร ม - -	- - ทุทุ	- ค ร ม	- - - ค	ร ม ฟ ซ
- - - ทุ	- - - -	- ท - -	- - - -	- - - ทุ	- - - -	- ท - -	- - - -

12.3

- - ทุทุ	- ค ร ม	- - - ค	ร ม - -	- - ทุทุ	- ค ร ม	- - - ค	ร ม ฟ ซ
- - - ทุ	- - - -	- ท - -	- - - -	- - - ทุ	- - - -	- ท - -	- - - -

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองที่เหมือนกัน

ประโยคที่ 12

จังหวะ 12.1 ดำเนินทำนองแบบเก็บ จังหวะกระชับ รุกเร้าสนุกสนาน ส่วน 12.2 และ 12.3 ดำเนินทำนองในลักษณะห่างๆ ใช้จังหวะเร็วและลงก่อนจังหวะในวรรคแรก ส่วนวรรคหลังลงตรงตามจังหวะปกติ

บันไดเสียง 12.1 วรรคแรกใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทด x มฟ x) ต่อเนื่องจากประโยคที่ 11 ซึ่งเป็นคู่สี่กับบันไดเสียงทางม้องวงใหญ่ วรรคหลังใช้บันไดเสียง ทางนอก (รมฟ x ลท x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่ ส่วน 12.2 และ 12.3 ใช้บันไดเสียง ทางกลาง (ทดร x ฟซ x) ซึ่งเป็นคู่สามกับทางของม้องวงใหญ่ มีการใช้หลุมเสียง (เสียงมี) ในบางวรรค เพื่อเป็นการเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน

แม้ว่าทางม้องวงใหญ่ในประโยคนี้มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 11 แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 12 อย่างกลมกลืนและสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้กลุ่มเสียงร่วมในบันไดเสียงของม้องวงใหญ่ในประโยคที่ 12 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงที และเสียงโด)

กลวิธีพิเศษ

12.1 ขึ้นต้นประโยคด้วยกลวิธีการสะเคาะ แล้วใช้กลวิธีการโขกโดยใช้มือขวาตี 1 เสียง มือซ้ายตี 2 เสียง แบบตีสวนและตีตามสลับกันไปให้จังหวะหนักตกอยู่ที่เสียงแรก วรรคหลังใช้กลวิธีการสะเคาะขึ้นต้นแล้วดำเนินทำนองคล้ายลักจังหวะ โดยใช้การตีมือขวานำ 2 เสียง มือซ้ายตีตาม 1 เสียง ลงเป็นจังหวะหนัก เคลื่อนไปทางเสียงสูง

12.2 ขึ้นต้นด้วยการสะเคาะแล้วจึงใช้กลวิธีการดูดเคลื่อนไปในทางเสียงสูง วรรคหลังใช้กลวิธีในการดำเนินกลอนเช่นเดียวกับวรรคแรก ในปลายวรรคจึงเพิ่มทำนองอีก 2 เสียง

12.3 ดำเนินทำนองเช่นเดียวกับทางที่ 2 ขึ้นต้นด้วยสำนวนกลอนในลักษณะการดูดต่อเนื่องจาก 11.3 ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะเคาะแล้วใช้กลวิธีการดูดเคลื่อนไปในทางเสียงสูง

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองในลักษณะค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง และดำเนินสำนวนกลอนโดยยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 12.2 และ 12.3 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองในลักษณะเช่นเดียวกัน แต่ 12.1 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองแตกต่างออกไปอย่างชัดเจน ทั้งนี้ลักษณะทางเดี่ยวทั้ง 3 ทางนี้เหมือนกับการเร่งจังหวะให้แนวเร็วขึ้น กระตุ้นให้ผู้ฟังมีความรู้สึกน่าติดตามต่อไป

13 ล

- - ท ค	ม ค - -	ท ค - -	ท ช - -	- ร - -	- ช - -	- - - ม	- - ฟ ช
ฟ ช - -	- - ท ช	- - ท ช	- - ฟ ม	- - ค ท	- - ฟ ม	- ท - -	- ม - -

13.1

- - ค์ค์	ม ค - -	ท ช - -	- ม - -	- - ทฺทฺ	- - - -	- ท - -	- - - -
- - - ค์	- - ท ช	- - ฟ ม	- ม - มฺ	- - - ทฺ	- ด ร ม	- - - ด	ร ม ฟ ช

13.2

- - ค์ค์	ม ค - -	ท ช - -	ฟฺฟฺ - -	- - ทฺ ดฺ	- - ดฺ มฺ	- - มฺ ฟฺ	- - ฟ ช
- - - ค์	- - ท ช	- - ฟ ม	- มฺ - -	ฟฺ ชฺ - -	ชฺ ทฺ - -	ทฺ ดฺ - -	ดฺ มฺ - -

13.3

- - ค์ค์	ม ค - -	ท ช - -	- มฺ - -	- - ทท	- ด์ ร์ ม์	- - - ฟ	ช ท - -
- - - ค์	- - ท ช	- - ฟ ม	- ทฺ - มฺ	- - - ทฺ	- - - -	- ม - -	- - - ช

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 13

จังหวะ คำเนินทำนองแบบเก็บถี่ๆ จังหวะเร็วและกระชับ โดย 13.2 นั้นใช้จังหวะรุกเร้าสนุกสนาน ปลายวรรคแรกตีลงก่อนจังหวะเพื่อหยุดจังหวะหายใจ ให้เกิดความไพเราะและต่อเนื่องกับประโยคต่อไป

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางกลางแหบ (มฟซ x ทค x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่ มีการใช้หลุมเสียง (เสียงเร) เพื่อเป็นการเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน ในประโยคนี้ทางฆ้องวงใหญ่มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 12 แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 13 อย่างกลมกลืนสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้กลุ่มเสียงร่วมในบันไดเสียงของฆ้องวงใหญ่ในประโยคที่ 13 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงที และเสียงโค)

กลวิธีพิเศษ

13.1 วรรคแรกส่วนใหญ่ใช้กลวิธีการตีลงในลักษณะ 4 พยางค์ ปลายวรรคลงเป็นคู่แปดพร้อมกันทั้งสองมือ แล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิม วรรคหลังนั้นใช้กลวิธีการดูดขึ้นไปในทางเสียงสูง โดยใช้มือทั้งสองร่วมกันบังคับเสียง ด้วยการตีขวาด้วยเสียงเปิด แล้วห้ามเสียงด้วยมือซ้าย

13.2 วรรคแรกใช้สำนวนกลอนคล้าย 13.1 แต่ปลายวรรคลงก่อนจังหวะด้วยกลวิธีการสะเคาะ วรรคหลังใช้กลวิธีการดีเก็บคล้ายสำนวนกลอนของฆ้องวงเล็ก ในลักษณะการตีเตะตาม ซึ่งใช้มือขวาตี 2 เสียง มือซ้ายตีรับ 2 เสียงตลอดไปจนจบประโยค

13.3 วรรคแรกใช้สำนวนกลอนคล้าย 13.1 แต่ปลายวรรคใช้กลวิธีการลงเป็นคู่สี่ แล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิมเพื่อให้ลงพอดีกับจังหวะ ในวรรคหลังใช้กลวิธีการดูดขึ้นไปในทางเสียงสูง และในปลายวรรคจึงกลับไปใช้กลวิธีการดูดในทำนองเสียงต่ำและการตีข้ามเสียง โดยใช้เสียงดูดที่เกิดจากการบังคับเสียงโดยใช้มือข้างเดียว ทำให้เกิดเสียงเปิดแล้วห้ามเสียงโดยการกดหัวไม้กับลูกระนาดที่เกิดเสียงนั้น

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง คำเนินทำนองในลักษณะเคลื่อนลงเสียงต่ำ แล้วค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง และคำเนินทำนองโดยยึดทำนองทางหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าในวรรคแรกทั้ง 3 ทาง ใช้กลวิธีในการคำเนินทำนองลักษณะเช่นเดียวกัน ปลายวรรคใช้การคำเนินทำนองต่างกันเล็กน้อย ส่วนวรรคหลัง 13.1 และ 13.3 ใช้กลวิธีในการคำเนินทำนองลักษณะเดียวกัน ต่างกันที่ลักษณะการดูดเท่านั้น ส่วน 13.2 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองแตกต่างออกไปแต่ยังคงเคลื่อนทำนองไปในทางเดียวกันกับ 13.1 และ 13.3 ทั้งนี้ลักษณะทางเดี่ยวทั้ง 3 ทางเหมือนกับการรุกเร้าเร่งจังหวะให้แนวเร็วขึ้นต่อเนื่องจากประโยคที่ 12

14 ล

- ช - -	ฟ ฟ - -	ช ช - -	ท ท - ค	- ร - ร	- ร - -	ค ค - -	ท ท - ช
- ร - ค	- - - ร	- - - ท	- - - ค	- ร - ฟ	- ร - ค	- - - ท	- - - ร

14.1

- - - ฟ	- - ฟ ช	- - ท ค	- ร - -	- ฟ - -	- ฟ - -	ร ค - -	- ช - -
- ร - -	ค ร - -	ฟ ช - -	ท - - ค	ร - - ช	- - ร ค	- - ท ช	- ช - -

14.2

- ท - -	- ท - -	- ท - -	- ท - -	- ท - -	- ท - -	- ท - -	- ท - -
- - ฟฺฟ	- - ชฺช	- - ทฺท	- - คฺค	- - มฺม	- - มฺค	- - คฺท	- - ทฺช

14.3

- - - ฟ	- - ฟ ช	- - - ท	- - ท ค	- - - -	ท ค ร ม	- ฟ - ม	- - - -
- ร - -	ค ร - ร	- ช - -	ฟ ช - ช	- - ฟ ช	- - - -	ร - ร -	ร ค ท ช

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 14

จังหวะ คำเนินทำนองแบบเก็บถี่ๆ จังหวะเร็วและกระชับ

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางกลางแหบ (มฟซ x ทค x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ

14.1 ใช้กลวิธีการตีล่วงหน้าเป็นประโยค โดยวรรคแรกใช้ตีเก็บในลักษณะการตีคู่สี่ แล้วจึงใช้กลวิธีการตีคล้ายลูกฝากคล้ายการล้วงจังหวะ วรรคหลังใช้กลวิธีการตีเก็บเช่นกัน ท้ายประโยคทำนองลงก่อนจังหวะในลักษณะคู่แปด

14.2 ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการตีแบบ 3 พยางค์ โดยใช้กลวิธีการตีโขกด้วยมือขวา 1 เสียงยืนจังหวะไว้ มือซ้ายตีรับแบบย้ำเสียง 2 เสียง วรรคหลังใช้กลวิธีการคำเนินสำนวนกลอนคล้ายกับวรรคแรก หากแต่เปลี่ยนลักษณะการตีของมือซ้ายเป็นการตีลง 2 เสียงแทน จบด้วยการตีเป็นคู่แปด ทำให้ลูกตกเลยไปอยู่ในประโยคต่อไป ในลักษณะการใช้กลวิธีการตีลูกย้อยจังหวะ

14.3 วรรคแรกใช้กลวิธีการตีในลักษณะคู่สี่ คล้าย 14.1 ส่วนวรรคหลังช่วงแรกใช้กลวิธีการดูดขึ้นไปในทางเสียงสูงแล้วจึงใช้กลวิธีการตีเก็บถี่ๆ จนจบประโยค

ฉิ่งสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทางคำเนินทำนองในลักษณะค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง แล้วจึงเคลื่อนลงมาเสียงต่ำเช่นเดียวกับทำนองฆ้องวงใหญ่ และคำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ในวรรคแรกนั้น 14.1 และ 14.3 ใช้กลวิธีในการคำเนินทำนองลักษณะใกล้เคียงกัน ส่วนวรรคหลังในแต่ละทางก็ใช้กลวิธีในการคำเนินทำนองลักษณะต่างกันไปแต่ยังคงคำเนินทำนองไปในทางเดียวกัน ส่วน 14.2 เป็นสำนวนกลอนที่โดดเด่นจากประโยคอื่นๆ โดยใช้กลวิธีการคำเนินทำนองแตกต่างออกไปอย่างชัดเจน ในลักษณะการตีถี่ๆ อย่างต่อเนื่อง แสดงความคล่องแคล่วของผู้บรรเลงที่กำลังเร่งแนวขึ้น ซึ่งทั้ง 3 ทางให้ความรู้สึกโลดโผน สนุกสนาน เร้าใจผู้ฟัง

15 ล

- ค - -	ท ช - -	- - - ม	- - ฟ ช	- - ท ค	ม ค - -	ท ค - -	ท ช - -
- - ท ช	- - ฟ ม	- ท - -	- ม - -	ฟ ช - -	- - ท ช	- - ท ช	- - ฟ ม

15.1

- ช - -	- ช - -	- ม - -	- ด - -	- ชำ - -	ม ค - -	ท ช - -	- ม - -
ช - ช ท	- - ท ม	- - ร ค	- - ท ช	- - ช ท	- - ท ช	- - ฟ ม	- ม - -

15.2

ช - ชช	ท ช - -	ฟ ม - -	- - - ช	- - คค	ม ค - -	ท ช - -	- ม - -
- - - ช	- - ฟ ม	- - ร ค	ท ช - ช	- - - ค	- - ท ช	- - ฟ ม	- ม - ม

15.3

- ดำ - -	- ช - -	- มำ - -	- ด - -	- ชำ - -	- ด - -	ท ช - -	- ม - -
- - ท ช	- - ฟ ม	- - ช ท	- - ท ช	- - ช ท	- - ท ช	- - ฟ ม	- ม - -

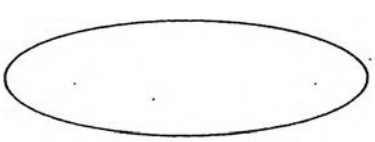

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 15

จังหวะ ดำเนินทำนองในลักษณะเก็บห่างๆ ปิดท้ายประโยคด้วยคู่แปดในลักษณะการลงก่อนจังหวะเพื่อหยุดจังหวะหายใจ ให้เกิดความไพเราะและต่อเนื่องกับประโยคต่อไป เว้น 15.2 ที่ใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงให้พอดีจังหวะ

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางกลางแหบ (มฟซ x ทค x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ

15.1 วรรคแรกใช้กลวิธีการตีมือซ้ายขึ้น 2 เสียง ส่วนมือขวาใช้กลวิธีการตีโขกตีสอดยืนจังหวะไว้ แล้วเปลี่ยนกลวิธีการตีเป็นใช้มือขวาตีโขก 1 เสียง มือซ้ายตีลง 2 เสียง เป็น 3 พยางค์ วรรคหลังใช้กลวิธีการตีมือขวายืนเสียงไว้แล้วใช้มือซ้ายตีเข้าหา ต่อด้วยใช้กลวิธีการตีลงในลักษณะ 4 พยางค์ ปลายวรรคลงแบบลักจังหวะเป็นคู่แปดพร้อมกันทั้งสองมือ

15.2 วรรคแรกมีลูกตกในประโยคที่ 14.2 ซึ่งเป็นลักษณะลูกย้อยจังหวะแทรกเข้ามาด้วย ทำให้วรรคนี้จริงๆ แล้วขึ้นด้วยกลวิธีการสะเคาะ จากนั้นจึงใช้กลวิธีการตีเน้นมือซ้ายแล้วปิดสำนวนด้วยการลงเป็นคู่แปดเช่นกัน ส่วนวรรคหลังใช้สำนวนกลอนคล้าย 15.1 เพียงเปลี่ยนการขึ้นต้นเป็นการสะเคาะท้ายประโยคลงเป็นคู่แปด แล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงอีกครั้งหนึ่ง

15.3 วรรคแรกใช้กลวิธีการตีโขกในลักษณะการตีลงแบบ 3 พยางค์ ส่วนวรรคหลังใช้สำนวนกลอนเช่นเดียวกับ 15.1

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองในลักษณะเคลื่อนลงมาทางเสียงต่ำเช่นเดียวกับทำนองฆ้องวงใหญ่โดยดำเนินทำนองในลักษณะยึดทำนองหลัก เมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าวรรคแรกของทางเดี่ยวทั้ง 3 ทาง ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองแตกต่างกันตามแต่ละทาง ส่วนวรรคหลังนั้น ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองใกล้เคียงกันในลักษณะสำนวนกลอนพื้นฐานของระนาดทุ้ม แต่มีรายละเอียดของสำนวนกลอนต่างกัน ทำให้ความรู้สึกในการฟังนั้นแตกต่างกันด้วย ซึ่งเป็นสำนวนกลอนในจังหวะรุกเร้าสนุกสนาน กระตุ้นให้ผู้ฟังมีความรู้สึกน่าติดตามต่อไป

T 2166145

16 ล

- ท - -	ล ฟ - -	ร ร - -	ม ม - ฟ	- ร - -	ม ฟ - ล	- ฟ - ฟ	- ฟ - ม
- - ล ฟ	- - ม ร	- - - ม	- - - ฟ	- ร - -	- ฟ - ล	- ท - ล	- ฟ - ม

16.1

- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ม - -
ฟ - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- ฟ - -	ฟ - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- ม - -

16.2

- - - ฟ	- - - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- - - ฟ	- - - -	- ฟ - -	- ม - -
- - ฟ -	- ล - -	ฟ - - ล	- ฟ - ฟ	- - ฟ -	- ล - -	ฟ - - ล	- ม - ม

16.3

- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ม - -
ฟ - ฟ ล	- - ฟ ล	- - ฟ ล	- ฟ - -	ฟ - ฟ ล	- - ฟ ล	- - ฟ ล	- ม - -

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองที่เหมือนกัน

ประโยคที่ 16

จังหวะ ดำเนินทำนองเก็บ จังหวะเร็ว รุกเร้าสนุกสนาน จบประโยคด้วยลักษณะการลงก่อนจังหวะทั้งสองวรรค เพื่อหยุดจังหวะหายใจ ให้เกิดความไพเราะและต่อเนื่องกับประโยคต่อไป

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางนอก (รมฟ x ลท x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ

16.1 ใช้กลวิธีการใช้มือซ้ายตีขึ้นตีลง 2 เสียงเป็นคู่สามสลับกัน โดยมือขวาใช้กลวิธีการตีโขกตีสอดยืนจังหวะอยู่เสียงเดียวแล้วลงท้ายวรรคด้วยคู่แปด ให้ลงก่อนจังหวะ วรรคหลังก็ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองเช่นเดียวกัน หากแต่ตอนลงสุดท้ายลงเสียงต่างกันเท่านั้น

16.2 ใช้กลวิธีการใช้มือซ้ายตีขึ้น 2 เสียงเป็นคู่สาม ส่วนมือขวาใช้กลวิธีการตีโขกตีสอดยืนจังหวะอยู่เสียงเดียวแล้วลงท้ายวรรคด้วยคู่แปด ให้ลงก่อนจังหวะแล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิม วรรคหลังก็ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองเช่นเดียวกัน หากแต่ตอนลงสุดท้ายลงเสียงต่างกันเท่านั้น

16.3 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองเช่นเดียวกับ 16.1 โดยใช้มือซ้ายตีขึ้นตีลง 2 เสียงเป็นคู่สามสลับกัน ส่วนมือขวาใช้กลวิธีการตีโขกตีสอดยืนจังหวะอยู่เสียงเดียวแล้วลงท้ายวรรคด้วยคู่แปด ให้ลงก่อนจังหวะ วรรคหลังก็ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองเช่นเดียวกัน

อีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองเน้นอยู่ในทางเสียงสูง โดยใช้เสียงเพียง 3 เสียงเท่านั้น ในลักษณะสำนวนกลอนยอกย้อนแบบยืนจังหวะตกเสียงเดียว และดำเนินทำนองทางเดี่ยวโดยแปลแยกเป็นอิสระจากทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 16.1 และ 16.3 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองมีลักษณะเช่นเดียวกัน ส่วน 16.2 ใช้กลวิธีในการดำเนินทำนองต่างกัน นั่นคือ ใช้การฉายมือจาก 16.1 ให้เป็นการตีห่างๆ จังหวะช้าลงแทน ในประโยคนี้เป็นลักษณะสำนวนกลอนที่ฟังง่าย เพื่อที่จะแสดงให้ทราบได้ว่าทางเดี่ยวกำลังจะบรรเลงจบในเที่ยวแรกแล้ว

17 ล

- - ฟฟ	- ฟ - -	มม - -	ร ร - -	ล ล - -	ท ท - -	ด ด - -	ร ร - ม
- ฟ - -	- ล - ม	- - - ร	- - - ล	- - - ท	- - - ด	- - - ร	- - - ม

17.1

- มำ - -	- ฟ - -	- มำ - -	- รำ - -	- ลำ - -	- ทำ - -	- ดำ - -	- รำ - -
ม - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ล	- - ล ท	- - ท ด	- - ด ร	- - ร ม

17.2

- ฟ - -	- ฟ - -	- มำ - -	- รำ - -	- ลำ - -	- ทำ - -	- ดำ - -	- รำ - -
- - ฟล	- - ล ม	- - ม ร	- - ร ล	- - ล ท	- - ท ด	- - ด ร	- - ร ม

17.3

- ฟ - -	- ฟ - -	- มำ - -	- รำ - -	- ลำ - -	- ทำ - -	- ดำ - -	- รำ - -
ฟ - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ล	- - ล ท	- - ท ด	- - ด ร	- - ร ม

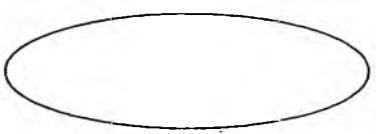

= แสดงลักษณะการคำนินทำนองต่างกัน

ประโยคที่ 17

จังหวะ คำเนินทำนองเก็บ จังหวะเร็วกระชับ และเน้นจังหวะให้ตกที่มือซ้าย

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่ ใช้หลุมเสียง (เสียงเร) ในบางวรรค เพื่อเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน ในประโยคนี้มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 16 แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 17 อย่างกลมกลืนและสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้เสียงร่วมในบันไดเสียงฆ้องวงใหญ่ในประโยคที่ 17 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงมี และเสียงฟา)

กลวิธีพิเศษ ในช่วงขึ้นต้น (สองห้องแรก)

17.1 ใช้กลวิธีการขึ้นต้นด้วยเสียงต่อเนื่องจากลูกตกห้องสุดท้ายในประโยคที่ 16 ในลักษณะการตีลงไปทางเสียงต่ำ

17.2 ใช้กลวิธีการตีลง 3 พยางค์ โดยใช้มือขวาตีโจก 1 เสียง มือซ้ายตีลงตาม 2 เสียง เคลื่อนไปทางเสียงต่ำ

17.3 ใช้กลวิธีขึ้นต้นด้วยการตีเป็นคู่แปด แล้วใช้มือซ้ายตีลง 2 เสียง มือขวาตีโจกรับ 1 เสียงในลักษณะของคู่แปด ลงไปทางเสียงต่ำ

ส่วนทำนองต่อมา (ห้องที่ 3 - 8) ทั้ง 3 ทางใช้กลวิธีการดำเนินทำนองเช่นเดียวกันด้วยการตีขึ้นทั้งหมด โดยใช้มือซ้ายตีนำ 2 เสียง มือขวาตีโจก 1 เสียง ในลักษณะคู่แปด ตรงตามทำนองฆ้องวงใหญ่ และเน้นจังหวะให้ตกที่มือซ้าย

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองเคลื่อนลงต่ำแล้วค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูงอย่างมีระบบ เป็นลักษณะสำนวนกลอนที่ลงแล้วย้อนขึ้น มีสัมผัสและความสมดุลภายในวรรค

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าทางเดี่ยวทั้ง 3 ในประโยคนี้ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองแตกต่างกันเพียงสองห้องแรกเท่านั้น นอกนั้นใช้สำนวนกลอนเช่นเดียวกันทั้งสิ้น ซึ่งการที่ประโยคนี้มีลักษณะใกล้เคียงกันเนื่องจากเป็นประโยคจบเพลงในเที่ยวแรก จึงใช้กลวิธีการดำเนินทำนองใกล้เคียงและไปในแนวทางเดียวกับทำนองหลัก เพื่อให้เป็นสำนวนกลอนที่ฟังง่ายเหมือนกับเป็นการบอกว่าประโยคนี้คือ การบรรเลงจบเพลงในเที่ยวแรกแล้ว

18 ล

-ท - -	ลฟ - -	ร ร - -	ม ม - ฟ	- ฟ - ฟ	- ฟ - -	ฟฟ - -	ม ม - ร
- - ล ฟ	- - ม ร	- - - ม	- - - ฟ	- ล - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

18.1

-มำ - -	-มำ - -	-ร - -	-ท - -	-ฟ - -	ร ท - -	ล ฟ - -	- ร - -
- - ม ล	- - ล ร	- - ค ท	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ม ร	- ร - ร

18.2

-ฟ - -	-ฟ - -	-ฟ - -	-ฟ - -	-ำ - -	-ำ - -	-ล - -	- ร - -
- - ฟ ล	- - ล ร	- - ร ม	- - มำ ฟ	- - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ฟ ร	- ร - ร

18.3

-มำ - -	-มำ - ร	-ร - -	-ท - -	- - ทท	ร ท - -	ล ฟ - -	- ร - -
- - ม ล	- - ล -	ค - ค ท	- - ล ฟ	- - - ท	- - ล ฟ	- - ม ร	- ซ - ร

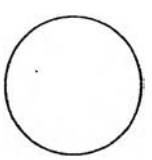

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

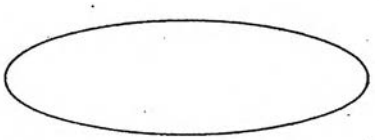

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 18

จังหวะ ดำเนินทำนองในลักษณะห่างๆ ปิดท้ายประโยคด้วยการลงก่อนจังหวะ แล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเพื่อให้ลงพอดีกับจังหวะ

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางนอก (รมฟ x ลท x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่ ในประโยคมีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 17 แต่สำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 18 อย่างกลมกลืนและสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้กลุ่มเสียงร่วมในบันไดเสียงของฆ้องวงใหญ่ในประโยคที่ 18 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงมี และเสียงลา)

กลวิธีพิเศษ 18.1 และ 18.3 วรรคแรกดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน โดยใช้กลวิธีการตีเน้นมือขวาใช้มือซ้ายตีขึ้น 2 เสียง มือขวาใช้กลวิธีการตีโขกตีสอดยืนจังหวะไว้ แล้วเปลี่ยนเป็นใช้มือขวาตี 1 เสียง มือซ้ายตีลง 2 เสียง ในลักษณะ 3 พยางค์

วรรคหลัง 18.1 ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการตีฝากลูกตกของวรรคแรกให้เป็นลูกขึ้นต้นในวรรคหลัง โดยใช้มือขวาตียืนเสียงไว้แล้วจึงใช้มือซ้ายตีเข้าหาในลักษณะมือขวา 1 เสียง มือซ้าย 2 เสียง ลงท้ายด้วยกลวิธีการตีเป็นคู่แปดแล้วจึงใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงอีกครั้งหนึ่ง 18.3 ใช้กลวิธีเดียวกับ 18.1 เพียงเปลี่ยนทำนองขึ้นต้นเป็นการสะเคาะ และปลายวรรคเปลี่ยนเป็นคู่สี่แทน

18.2 ใช้กลวิธีการดำเนินกลอนที่เน้นมือซ้าย โดยใช้มือซ้ายตีขึ้น 2 เสียงส่วนมือขวาใช้กลวิธีการตีโขกตีสอดยืนจังหวะไว้ แล้วช่วงท้ายประโยคเปลี่ยนเป็นใช้มือขวาตี 1 เสียง มือซ้ายตีลง 2 เสียง เป็น แบบ 3 พยางค์ ลงท้ายด้วยกลวิธีการตีเป็นคู่แปดแล้วจึงใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงอีกครั้งหนึ่ง

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองในลักษณะเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง แล้วจึงเคลื่อนลงมาเสียงต่ำ และดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าในวรรคแรกนั้น 18.1 และ 18.3 ใช้กลวิธีในการดำเนินทำนองลักษณะเดียวกัน (ต่างกันเฉพาะห้องที่ 3) วรรคหลังนั้นก็ใช้สำนวนกลอนใกล้เคียงกัน เพียงเปลี่ยนทำนองขึ้นต้น และการลงจบประโยคเท่านั้น ทั้งนี้แม้ว่าจะใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่รายละเอียดของสำนวนกลอนต่างกัน ทำให้ความรู้สึกในการฟังนั้นแตกต่างกันด้วย สำหรับ 18.2 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่แตกต่างออกไปอย่างชัดเจนในลักษณะคล้ายสำเนียงฝรั่ง ซึ่งให้ความรู้สึกสุภาพนุ่มนวล อย่างมีชั้นเชิง

19 ล

- - ค ค	- ร - ม	- ฟ - ม	- ร - ค	- - - ล	- - ท ค	- ท - ค	- ร - ม
- ค - -	- ร - ม	- ฟ - ม	- ร - ค	- ล - -	- - - ค	- ท - ค	- ร - ม

19.1

- - ฟฟ	- ฟ - -	- - ร ร	- ร - -	- - ทท	- ร - -	- ม - -	- ฟ - -
- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

19.2

- - - ช	- - ฟ ช	- ล - ช	- - - -	ล ล - -	ท ท - -	ค ค - -	ร ร - ม
- - ร -	ฟ ม - -	ฟ - ฟ -	ฟ ม ร ฺ	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

19.3

- - ฟฟ	- ฟ - -	- - ร ร	- ร - -	- - ทท	ค ร - -	ร ม - -	ม ฟ - -
- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

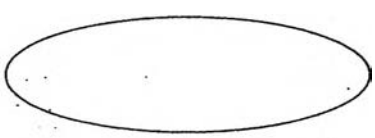

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 19

จังหวะ 19.1 และ 19.3 ทำนองห่างๆ คำเนินจังหวะต่อเนื่องจากประโยคที่ 18 ส่วน 19.2 ช่วงแรกคำเนินทำนองเก็บถี่ ๆ จังหวะเร็ว ต่อเนื่องจาก 18.2 ช่วงหลังจึงเปลี่ยนเป็นทำนองตีคู่แปด เพื่อผ่อนคลายความเร็วจากวรรคแรก

บันไดเสียง 19.1 และ 19.3 ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวกับม้องวงใหญ่ มีการใช้หลุมเสียง (เสียงเร) ในบางวรรค เพื่อเป็นการเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน

ส่วน 19.2 วรรคแรกใช้บันไดเสียงต่อเนื่องจาก 18.2 คือ ทางนอก (รมฟ x ลท x) ซึ่งเป็นคู่สี่กับทางม้องวงใหญ่ การใช้หลุมเสียง (เสียงซอล) ในบางวรรค วรรคหลังจึงกลับมาใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่ มีการใช้หลุมเสียง (เสียงเร) ในบางวรรค เพื่อเป็นการเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน

ในประโยคมีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 18 แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 19 อย่างกลมกลืนสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้กลุ่มเสียงร่วมในบันไดเสียงม้องวงใหญ่ในประโยคที่ 19 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงฟา และเสียงเร)

กลวิธีพิเศษ 19.1 และ 19.3 คำเนินทำนองเช่นเดียวกัน ในวรรคแรกขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะเคาะ แล้วจึงใช้กลวิธีการคำเนินทำนองในลักษณะตีลง 2 พยางค์ วรรคหลังก็ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองในลักษณะเดียวกันหากแต่ตีขึ้นไปในทางเสียงสูงแทน เพียง 19.3 แต่ตีขึ้นไปในทางเสียงสูงลักษณะของทำนองถี่ขึ้นเท่านั้น

ส่วน 19.2 คำเนินทำนองแตกต่างออกไป โดยวรรคแรกใช้กลวิธีการตีเก็บถี่ๆ คล้ายการคำเนินสำนวนกลอนของม้องวงเล็ก ในวรรคหลังจึงเปลี่ยนมาใช้กลวิธีการคำเนินทำนองห่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะสำนวนกลอนม้องวงใหญ่ โดยใช้กลวิธีการตีเป็นคู่แปดตลอดจนจบประโยค

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง คำเนินทำนองในลักษณะค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง แล้วจึงเคลื่อนลงมาเสียงต่ำ ในลักษณะยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 19.1 และ 19.3 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะวรรคหลัง 19.3 นั้นเหมือนเป็นการเพิ่มทำนองมาจากวรรคหลังของ 19.1 นั่นเอง ซึ่งให้ความรู้สึกสุภาพ เรียบร้อย ส่วน 19.2 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองที่แตกต่างออกไปอย่างชัดเจน โดยเป็นการคำเนินสำนวนกลอนเช่นเดียวกับ 3.2 หากแต่เปลี่ยนสำนวนกลอนในวรรคแรกเท่านั้น เพื่อสะดวกในการจดจำ และในการบรรเลงประโยคต่อไป ซึ่งให้ความรู้สึกโลดโผนอย่างมีชั้นเชิง

20 ล

- ค - -	ท ช - -	- - - ม	- - ฟ ช	- - ท ค	ม ค - -	ท ค - -	ท ช - -
- - ท ช	- - ฟ ม	- ท - -	- ม - -	ฟ ช - -	- - ท ช	- - ท ช	- - ฟ ม

20.1

- - - ม	- - ร ม	- - - ช	- - ฟ ช	- - ดำดำ	ม ค - -	ท ช - -	- ม - -
- ท - -	ร ค - ท	- - ร -	ฟ ม - ร	- - - ดำ	- - ท ช	- - ฟ ม	- ม - ม

20.2

- มำ* - -	- - - -	- ชำ - -	- - - -	- - - -	ท ม - -	- - ม ท	- ท - -
- ท - -	ม ม ม ม	- ท - -	ช ช ช ช	- - ม ช	- - - -	ม ช - -	- - ช ม

20.3

- - - ม	- - ร ม	- - - ช	- - ฟ ช	- - ดำดำ	ม ค - -	ท ช - -	ฟฟ - ม
- ท - -	ร ค - ท	- - ร -	ฟ ม - ร	- - - ดำ	- - ท ช	- - ฟ ม	- ม - ท

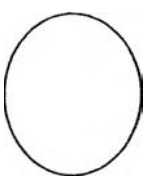

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

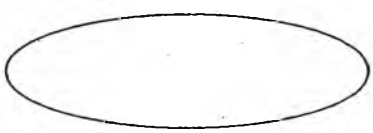

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองที่เหมือนกัน

ประโยคที่ 20

จังหวะ 20.1 และ 20.3 คำเนินทำนองเก็บ ปิดท้ายประโยคด้วยคู่แปดในลักษณะการลงก่อนจังหวะแล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเพื่อให้ลงพอดีกับจังหวะ ส่วน 20.2 คำเนินทำนองเก็บ ซึ่งมีจังหวะรุกเร้าสนุกสนาน ซึ่งมีความยากของจังหวะในการบรรเลง ผู้บรรเลงต้องฝึกฝนจนสามารถบรรเลงให้พอดีกับสัดส่วนของจังหวะทั้งต้องมีความคล่องแคล่วแม่นยำตำแหน่งเสียงจึงจะดีได้อย่างถูกต้องชัดเจน

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางกลางแหบ (มฟซ x ทค x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่ มีการใช้หลุมเสียง (เสียงเร) ในบางวรรค เพื่อเป็นการเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน ในประโยคมีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 19 แต่ในทางเดี่ยวมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 20 อย่างกลมกลืนสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้กลุ่มเสียงร่วมในบันไดเสียงม้องวงใหญ่ในประโยคที่ 20 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงที และเสียงมี)

กลวิธีพิเศษ 20.1 และ 20.3 คำเนินทำนองเช่นเดียวกัน ในวรรคแรกใช้กลวิธีการตีในลักษณะสำนวนลูกเท่าขึ้นต้นประโยค ซึ่งอยู่ในช่วงคู่สี่และลงสำนวนกลอนด้วยคู่สี่เช่นกัน วรรคหลังขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะเคาะแล้วจึงรับด้วยการตีลงแบบ 4 พยางค์ ปลายวรรคใช้กลวิธีการตีลงเป็นคู่แปดพร้อมกันทั้งสองมือ แล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิมอีกครั้งหนึ่ง แต่ 20.3 วรรคหลัง ท้ายประโยคนั้น ใช้กลวิธีการตีสะเคาะ จากนั้นรับด้วยการตีเป็นคู่สี่ให้พอดีจังหวะแทน

20.2 คำเนินทำนองแตกต่างออกไปอย่างชัดเจน โดยวรรคแรกขึ้นต้นด้วยกลวิธีการตีลูกถ่างซ้ายในคู่สิบเอ็ด แล้วรับด้วยการใช้มือซ้ายตีเสียงเดียว 4 ครั้ง ต่อด้วยกลวิธีการตีเป็นคู่หก แล้วรับด้วยการใช้มือซ้ายตีเสียงเดียว 4 ครั้งเช่นกัน ในวรรคหลังใช้กลวิธีการตีเสียงในคู่สาม และคู่ห้า เป็นลักษณะคล้ายลูกล้อลูกขัด ซึ่งออกไปทางสำเนียงฝรั่ง

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง คำเนินทำนองในลักษณะเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง แล้วค่อยๆ เคลื่อนลงมาทางเสียงต่ำ โดยคำเนินทำนองในลักษณะยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 20.1 และ 20.3 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองมีลักษณะเช่นเดียวกันให้ความรู้สึกสุภาพเรียบร้อย แต่ 20.2 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองแตกต่างออกไป โดยเฉพาะวรรคหลังใช้เสียงในคู่สาม และคู่ห้า ฟังคล้ายคอร์ดฝรั่ง ซึ่งแสดงคุณลักษณะของทางเดี่ยวออกมาได้อย่างเต็มที่ให้ความรู้สึกโลดโผน สนุกสนาน เร้าใจผู้ฟัง น่าติดตาม อันเป็นการแสดงสติปัญญาอย่างมีชั้นเชิงของผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวได้เป็นอย่างดี

สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

21 ล

- - ม ฟ	- - ซ ล	- ท - -	ล ช - -	ร ท - -	ท ล - -	ล ฟ - -	ฟ ม - -
- ร - -	ม ฟ - -	ช - ล ช	- - ฟ ม	- - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ค

21.1

- - - ฟ	- - - -	- ฟ - -	- ล - -	- - ม -	- ล - -	- ฟ - -	- ค - -
- - ฟ ล	- ค - -	ฟ ล - ค	- - ฟ ม	- ค - ค	- - ฟ ม	ค - ม ค	- ค - -

21.2

- - - ล	- - - -	- ล - -	- ล - -	- ล - -	- ล - -	ฟ ม - -	- ค - -
- - ฟ -	- ลุ - -	ฟ - - ลุ	- - ฟ ม	ฟ - - ลุ	- - ฟ ม	- - ร ค	- ค - -

21.3

- - - ล	- - - -	- ล - -	- ล - -	ล - มม	- ล - -	ล ฟ - -	- ค - -
- - ฟ -	- คุ - -	ฟ - - คุ	- - ฟ ม	- ค - คุ	- - ฟ ม	- - ม ค	- ค - -

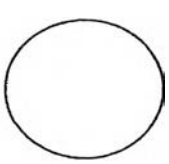

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

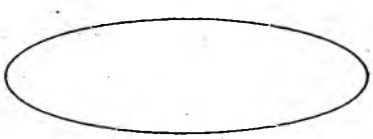

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 21

จังหวะ ดำเนินทำนองในลักษณะเก็บ โดยลงก่อนจังหวะในช่วงแรกและท้ายประโยค เพื่อหยุดจังหวะหายใจ ให้เกิดความไพเราะและต่อเนื่องกับประโยคต่อไป ทั้งยังรุกเร้าจังหวะให้สนุกสนาน

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทด x มฟ x) ซึ่งเป็นคู่สี่กับกับทางฆ้องวงใหญ่ ในประโยคมีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 20 แต่สำนวนกลอนทางเดี่ยวมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 21 อย่างกลมกลืนและสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้กลุ่มเสียงร่วมในบันไดเสียงฆ้องวงใหญ่ในประโยคที่ 21 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงโด)

กลวิธีพิเศษ ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

21.1 ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการตีเสี้ยวมือในคู่หก แล้วแยกมือซ้ายออกเป็นคู่สิบเอ็ด 2 ครั้ง ลงท้ายด้วยการตีแบบ 3 พยางค์

21.2 และ 21.3 ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการตีเป็นคู่สาม โดยใช้มือขวาตี 1 เสียง มือซ้ายตีรับ 1 เสียง แล้วแยกมือซ้ายออกเป็นคู่แปด (21.3 แยกเป็นคู่หก) จากนั้นจึงรับด้วยการตีแบบ 3 พยางค์เช่นเดียวกัน

วรรคหลังทั้ง 3 ทางนั้นใช้กลวิธีการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน สัมพันธ์ต่อเนื่องจากวรรคแรกต่างกันเพียงทำนองขึ้นต้นเท่านั้น

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ใช้กลวิธีในการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน ซึ่งใช้เสียง 3 เสียงเท่านั้น โดยเคลื่อนจากเสียงสูงแล้วจึงเคลื่อนมาทางเสียงต่ำ และดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าทางเดี่ยวทั้ง 3 ทางในประโยคนี้ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งให้ความรู้สึกสุภาพ เรียบร้อย ทั้งนี้แม้ว่าจะใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่รายละเอียดสำนวนกลอนต่างกัน ทำให้ความรู้สึกในการฟังแตกต่างกันด้วย

22 ล

- ฟ - -	ม ค - -	ล ล - -	ท ท ค	- ล - -	ทค - ม	- ฟ - ม	- ค - ท
- - ม ค	- - ท ล	- - - ท	- - - ค	- ม - -	ล - - ม	- ฟ - ม	- ค - ท

22.1

- ดำ - -	- ค - -	- ล - -	- ฟ - -	ฟ ฟ - ฟ	- - - ดุ	- - - มุ	- - - ท
ค - ค ม	- - ม ล	- - ซ ฟ	- - ม ค	- - ฟ -	ม ค - -	ทุ ลุ - -	ดุ ทุ - ท

22.2

ม ล - -	ม ล - -	ม ล - -	- ค - -	- ฟ - -	- ท - -	- มำ - -	- ท -
- - ม ค	- - ม ค	- - ม ค	- ค - -	ค - ม ค	- - ล ฟ	- - ดำ ทำ	- ฟ - -

22.3

- ดำ - -	- ดำ - -	- ล - -	- ฟ - -	ม - - ฟ	- - - ทุ	- - - มุ	- - - ทุ
ค - ค ม	- - ม ล	- - ซ ฟ	- - ม ค	- ค - -	ม ค - -	ลุ ฟุ - -	ดุ ทุ - ม

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 22

จังหวะ ดำเนินทำนองเก็บถี่ๆ จังหวะเร็ว รุกเร้าสนุกสนาน โดย 22.2 นั้นปิดประโยคด้วยการลงก่อนจังหวะทั้งสองวรรค

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียงต่อเนื่องจากประโยคที่ 21 คือ ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวทางฆ้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ ในวรรคแรก 22.1 และ 22.3 ดำเนินทำนองเช่นเดียวกัน ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการตีเป็นคู่แปดแล้วใช้มือซ้ายตีขึ้น 2 เสียงส่วนมือขวาใช้กลวิธีการตีโยกตีสอดยืนจังหวะไว้ จากนั้นเปลี่ยนเป็นใช้มือขวาตี 1 เสียง มือซ้ายตีลง 2 เสียง แบบ 3 พยางค์ ส่วน 22.2 ใช้กลวิธีการตีในลักษณะการตีแยกซ้ายขวา โดยใช้มือขวาตีขึ้น 2 เสียง มือซ้ายตีลง 2 เสียง ซึ่งเป็นคู่สามและคู่สี่ แล้วจึงปิดสำนวนกลอนด้วยกลวิธีการตีพร้อมกันเป็นคู่แปด ซึ่งออกไปทางสำเนียงฝรั่ง

วรรคหลัง 22.1 ขึ้นต้นด้วยการสะเดาะ แล้วใช้กลวิธีการตีลงแบบ 3 พยางค์ให้ลูกตกอยู่จังหวะยก จนถึงสองห้องสุดท้ายจึงใช้กลวิธีการตีลงพร้อมกันเป็นคู่แปดปิดท้ายประโยค ใน 22.2 วรรคหลังขึ้นต้นด้วยกลวิธีการตีลงแบบ 3 พยางค์ ดำเนินทำนองเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง ปิดประโยคด้วยการตีลงพร้อมกันเป็นคู่สี่ ส่วน 22.3 มีลูกย้อยจังหวะในห้องแรกของวรรคหลังทำให้วรรคหลังลูกตกห้องต่างๆ ไปอยู่ในจังหวะยก โดยใช้กลวิธีการตีลงแบบ 3 พยางค์ ดำเนินทำนองเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง แล้วปิดประโยคด้วยกลวิธีการตีลงพร้อมกันเป็นคู่สี่

ลีลาสำนวนทำนอง 22.1 และ 22.3 ดำเนินทำนองเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง แล้วจึงค่อยๆ เคลื่อนลงมาทางเสียงต่ำต่างจากทำนองฆ้องวงใหญ่ ส่วน 22.2 โดยดำเนินทำนองเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูงเช่นเดียวกับทำนองฆ้องวงใหญ่ ซึ่งทั้ง 3 ทางนั้น ดำเนินทำนองในลักษณะยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 22.1 และ 22.3 ในวรรคแรกใช้สำนวนกลอนเช่นเดียวกัน ส่วน 22.2 ในวรรคแรกดำเนินทำนองต่างออกไป โดยใช้เสียงเพียง 3 เสียง ออกไปทางสำเนียงฝรั่ง ให้ความรู้สึกสนุกสนาน ในลักษณะแสดงความคล่องแคล่วของมือทั้งสอง และยังท้าทายความสามารถผู้บรรเลง วรรคหลังทั้ง 3 ทางใช้สำนวนกลอนที่มีลักษณะใกล้เคียงและดำเนินทำนองไปในทางกัน ให้ความรู้สึกสุภาพอย่างมีชั้นเชิง ทั้งนี้ แม้ว่าจะใช้กลวิธีการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน แต่รายละเอียดของสำนวนกลอนต่างกัน ทำให้ความรู้สึกในการฟังนั้นแตกต่างกันด้วย

23 ล

- ม - ล	- - ท ค	- ม - ค	- ท - ล	- ฟ - -	ม ม - -	ล ล - -	ท ท - ค
- ท - ล	- - - ค	- ม - ค	- ท - ล	- ค - ท	- - - ล	- - - ท	- - - ค

23.1

- - ฟฟ	ล ฟ - -	ม ค - -	- ล - -	- - ลล	- ล - -	- ฟ - -	ม - - ค
- - - ฟ	- - ม ค	- - ท ล	- ล - ฺ	- - - ล	- - ซ ฟ	- - ม ค	- ท - -

23.2

ล ฟ - -	- ค - -	ม ค - -	- ล - -	- - - -	- - ดม	- - ม ล	- - - -
- - ม ค	- ค - ฺ	- - ท ล	- ล - ฺ	- - - ม	- - ฺ -	ฺ ด - -	ม ฺ ด - -

23.3

- - ฟฟ	- ฟ - -	ม ค - -	ทท - ฺ	- - ลล	- ล - -	ซ ฟ - -	มม - ฺ
- - - ฟ	- - ม ค	- - ท ล	- ฺ - ม	- - - ล	- - ซ ฟ	- - ม ค	- ฺ - ซ

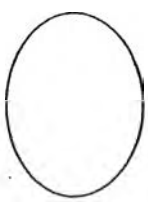

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 23

จังหวะ ดำเนินทำนองเก็บ จังหวะสนุกสนาน 23.2 ในวรรคหลังดำเนินทำนองโดยมีรายละเอียดในเรื่องสัดส่วนของจังหวะ ซึ่งมีความยากของจังหวะในการบรรเลง ผู้บรรเลงต้องฝึกฝนจนสามารถบรรเลงให้พอดีกับสัดส่วนของจังหวะทั้งต้องมีความคล่องแคล่วแม่นยำตำแหน่งเสียงจึงจะตีได้อย่างถูกต้องชัดเจน

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวทางม้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ 23.1 และ 23.3 ดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน วรรคแรกขึ้นต้นด้วยการสะเคาะ แล้วใช้กลวิธีการตีลงในลักษณะ 4 พยางค์ ปลายวรรคลงเป็นคู่แปดพร้อมกันทั้งสองมือ แล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิม 23.3 เปลี่ยนทำนองปลายวรรคเป็นการลงด้วยกลวิธีการสะเคาะ แล้วใช้มือซ้ายและขวารับพร้อมเป็นคู่สี่แทน วรรคหลังก็ใช้การสะเคาะขึ้นต้นประโยค แล้วใช้มือขวาตี 1 เสียง มือซ้ายตีลง 2 เสียง ในลักษณะ 3 พยางค์ ลงก่อนจังหวะ ส่วน 23.3 ใช้กลวิธีการลงแบบวรรคแรกนั่นเอง

23.2 ดำเนินทำนองแตกต่างออกไป วรรคแรกใช้สำนวนกลอนคล้าย 23.1 โดยใช้กลวิธีการตีมือขวาลง 2 เสียง มือซ้ายตีตาม 2 เสียง ในลักษณะ 4 พยางค์ จากนั้นรับด้วยกลวิธีการตีลงพร้อมกันเป็นคู่แปด แล้วจึงใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิมอีกครั้งหนึ่ง วรรคหลังใช้การตีโดยใช้เพียง 3 เสียงเท่านั้น โดยใช้เสียงคู่สี่และคู่หก ซึ่งสำนวนกลอนออกไปทางสำเนียงฝรั่ง

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองในลักษณะค่อยๆ เคลื่อนลงมาทางเสียงต่ำซึ่งต่างจากทำนองม้องวงใหญ่ชัดเจน ในลักษณะยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 23.1 และ 23.3 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ช่วงท้ายของทั้งสองวรรค) ซึ่งให้ความรู้สึกสุภาพเรียบร้อย สำหรับ 23.2 วรรคแรกใช้กลวิธีการดำเนินทำนองใกล้เคียงกับ 23.1 และ 23.3 ส่วนวรรคหลังนั้นดำเนินทำนองต่างออกไปอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในวรรคหลังนั้นใช้เพียง 3 เสียงเท่านั้น โดยใช้เสียงคู่สี่และคู่หก ฟังคล้ายคอร์ดฝรั่ง แสดงคุณลักษณะของทางเดี่ยวออกมาได้อย่างเต็มที่ ซึ่งให้ความรู้สึกโลดโผน สนุกสนาน เร้าใจผู้ฟัง

24 ล

- - - ทค	- ม - ฟ	- ฟ - ฟ	- ม - ค	- ม - ฟ	- ม - -	ค ค - -	ท ท - ล
- - ล -	- ม - ฟ	- ล - ฟ	- ม - ค	- ม - ฟ	- ม - ค	- - - ท	- - - ล

24.1

- - ฉฉ	- - ม ล	- - ม ล	- ฉ - -	- - - -	- มล ม -	- ม - -	- ส - -
- - - ฉ	- ดุ - -	ฉ ดุ - -	- - มุ ดุ	- ฉ - -	ดุ - - ดุ	- - ดุ ฉ	- ฉ - -

24.2

- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ค - -	- ดำ - -	- ม - -	- ทำ - -	- ค - -
ค - ค ม	- - ค ฟ	- - ค ม	- ค - -	ค - ค ม	- - ค ท	- - ท ค	- - ท ล

24.3

- - - -	- ค - ฉ	- ค - ฉ	- - ฟม	- - - -	- ค - ฉ	- - ฟม	ฟม - ฉุ
- - - ฉ	ฉ - ม -	ฉ - ม -	- - - ค	- - - ฉ	ฉ - ม -	- - - ค	- ฉ - มุ

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 24

จังหวะ 24.1 และ 24.3 ใช้จังหวะที่เรียกว่า "ลอยจังหวะ" ซึ่งมีความละเอียดในเรื่องสัดส่วนของจังหวะ ซึ่งมีความยากของจังหวะในการบรรเลง ทำให้ผู้บรรเลงต้องฝึกฝนจนชำนาญ และสามารถบรรเลงให้พอดีกับสัดส่วนของจังหวะ 24.2 ใช้จังหวะรุกเร้าสนุกสนาน ซึ่งในห้องสุดท้ายของวรรคแรกลงก่อนจังหวะ

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวทางฆ้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ

24.1 ใช้การตีเสียงเป็นคู่สาม และคู่ห้า ทำนองออกไปทางสำเนียงฝรั่ง ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะเคาะ แล้วรับด้วยการตีแบบ 3 พยางค์ และ 4 พยางค์ ขึ้นลงสลับกันไป ท้ายประโยคใช้กลวิธีการตีลงพร้อมกับเป็นคู่แปดในลักษณะก่อนจังหวะ

24.2 ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการตีเสียงที่อยู่ในช่วงคู่แปด ใช้กลวิธีการตีโยกด้วยมือขวา 1 เสียงในลักษณะยืนเสียงไว้ มือซ้ายตีขึ้นเข้าหา 2 เสียง ปลายวรรคลงพร้อมกันเป็นคู่แปด วรรคหลังขึ้นต้นด้วยการตีเป็นคู่แปด แล้วใช้กลวิธีคล้ายการตีลูกฝาก โดยใช้มือซ้ายซึ่งเป็นลูกตกห้องแรกตีเป็นเสียงขึ้นต้นเป็นคู่แปดให้มือขวาตีโยกรับ 1 เสียง แล้วจึงใช้มือซ้ายตีลงอีก 2 เสียงแบบ 3 พยางค์ จนจบประโยค

24.3 คำเนินทำนองในลักษณะ "ลอยจังหวะ" โดยใช้กลวิธีการตีเสียงที่อยู่ในช่วงคู่แปดทั้งประโยค โดยใช้เสียงของคู่สามและคู่ห้า ทำนองออกไปทางสำเนียงฝรั่ง ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการตีกระทบเสียงในคู่สามและคู่ห้า รับด้วยการตีสะบัดลง ปิดท้ายประโยคด้วยการตีลงพร้อมกันในคู่สี่

ลีลาสำนวนทำนอง 24.1 และ 24.3 คำเนินทำนองอยู่ในช่วงเสียงต่ำ และคำเนินทำนองทางเดี่ยวแปลแยกเป็นอิสระออกจากทำนองฆ้องวงใหญ่ ส่วน 24.2 คำเนินทำนองโดยเคลื่อนทำนองขึ้นไปทางเสียงสูง แล้วค่อยๆเคลื่อนลงไปทางเสียงต่ำเช่นเดียวกับทำนองฆ้องวงใหญ่ และคำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 24.1 และ 24.3 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองในลักษณะเดียวกัน ให้ความรู้สึกโลดโผนอย่างมีชั้นเชิง ซึ่งแสดงคุณลักษณะของทางเดี่ยวออกมาได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้แม้ว่าจะใช้กลวิธีการคำเนินทำนองที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่รายละเอียดของสำนวนกลอนต่างกัน ทำให้ความรู้สึกในการฟังแตกต่างกันด้วย โดยเฉพาะ 24.3 เป็นทางที่มีความซับซ้อนในเรื่องของจังหวะที่เรียกว่า "การลอยจังหวะ" และยังท้าทายความสามารถของผู้บรรเลงที่ต้องเกิดความกดดันจากการฝืนจังหวะอีกด้วย อันเป็นการแสดงสติปัญญาอย่างมีชั้นเชิงของผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวได้เป็นอย่างดี สำหรับ 24.2 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองต่างออกไปอย่างชัดเจน อาจเนื่องมาจากในประโยคก่อนหน้านี้มีการใช้กลวิธีการตีในลักษณะเป็นลูกฝรั่งหรือลูกคอร์ด ในประโยคนี้จึงใช้กลวิธีการคำเนินทำนองในลักษณะพื้นฐานของทางเดี่ยวระนาดทุ้มแทน

25 ล

- - มฟ	- ล - ท	- ค - ท	- ล - ฟ	- ฟ - -	ฟ ม - ฟ	- ท - -	ล ล - ท
- - ร -	- ล - ท	- ค - ท	- ล - ค	- ม - ค	- ท - ค	- ท - ล	- - - ท

25.1

- - ม ฟ	- - ล ค์	- - - ท	- - - ฟ	- - - ค	- - - มุ	- - คุ -	- ท - -
- ค - -	ม ฟ - -	- ท - -	ล ฟ - -	ม ค - -	ทุ ล - -	ค ทุ - ทุ	- ท - ทุ

25.2

- ท - -	- ม - -	- ท - -	- ฟ - -	ล ฟ - -	- ค์ - -	- มั - -	- ท - -
- - ล ฟ	- - ค ท	- - ล ฟ	- ฟ - -	- - ม ค	- - ค ม	- - ค ท	- ท - -

25.3

คุ - ม -	- ค - -	- ท - -	- ฟ - -	- - มม	- ค์ - -	- มั - -	- ท - -
- คุ - ล	- - - ท	ล - ล ฟ	- ฟ - -	มุ - - ค	- - ค ม	- - ค ท	- ท - -

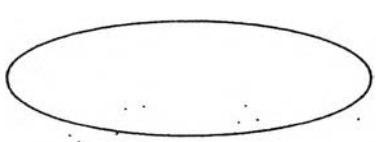

= แสดงลักษณะการคำนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 25

จังหวะ 25.1 คำเนินทำนองคล้ายการล้วงจังหวะ ท้ายประโยคลงเป็นคู่แปด แล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเพื่อให้พอดีจังหวะ 25.2 และ 25.3 จังหวะรุกเร้า สนุกสนาน ในลักษณะลงก่อนจังหวะทั้งสองวรรค โดยเฉพาะ 25.3 ใช้จังหวะที่มีความละเอียดในเรื่องสัดส่วนของจังหวะ

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ

25.1 ใช้สำนวนกลอนเช่นเดียวกับ 9.1

25.2 วรรคแรกใช้กลวิธีการตีโยกด้วยมือขวาลง 1 เสียง มือซ้ายตีตาม 2 เสียง ในลักษณะการตีลง 3 พยางค์ แล้วปิดสำนวนด้วยกลวิธีการตีลงเป็นคู่แปด วรรคหลังดำเนินทำนองโดยใช้กลวิธีการตีฝากกลอนลูกตกของห้องแรกให้เป็นลูกขึ้นต้นในห้องต่อไป ด้วยการตีมือขวา 1 เสียง มือซ้ายตี 2 เสียง แบบ 3 พยางค์ แล้วปิดสำนวนด้วยกลวิธีการตีลงพร้อมกันเป็นคู่แปด

25.3 วรรคแรกขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะเดาะ แล้วรับด้วยการตีลง 2 พยางค์ ปลายวรรคเปลี่ยนเป็นใช้มือซ้ายตี 2 พยางค์ มือขวา 2 พยางค์แบบ 4 พยางค์ ลงท้ายด้วยการตีพร้อมกันในคู่แปด วรรคหลังดำเนินทำนองเดียวกับวรรคหลังของ 25.2 แต่เปลี่ยนทำนองขึ้นต้น เป็นใช้มือซ้ายตี 1 เสียง คล้ายการตีคู่แปด แล้วตามด้วยการสะเดาะแทน

ลีลาสำนวนทำนอง 25.1 ดำเนินทำนองเคลื่อนไปในทางสูงแล้วจึงเคลื่อนลงต่ำเรื่อยๆ อย่างมีระบบ ส่วน 25.2 และ 25.3 ดำเนินทำนองอยู่ในช่วงเสียงต่ำ

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าทั้ง 3 ทาง ใช้กลวิธีในการดำเนินทำนองในลักษณะต่างกันออกไป แต่ในวรรคหลังของ 25.2 และ 25.3 ใช้สำนวนกลอนเช่นเดียวกัน แตกต่างกันเพียงทำนองขึ้นต้นเท่านั้น ทำนองทั้ง 3 ทางนี้ให้ความรู้สึกสุภาพ เรียบร้อยแบบมีชั้นมีเชิง โดยเฉพาะ 25.3 นั้นดำเนินจังหวะที่มีความละเอียดในเรื่องสัดส่วนของจังหวะ เป็นการแสดงสติปัญญาอย่างมีชั้นเชิงของผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวได้เป็นอย่างดี

26 ล

- - - ล	- - ท ค	- ท - ค	- ร - ม	- ฟ ฟ ฟ	- ม - -	ร ร - -	ค ค - ท
- ล - -	- - - ค	- ท - ค	- ร - ม	- ท ล ฟ	- ม - ร	- - - ค	- - - ท

26.1

- - - ดำ	- - - -	- - - ดำ	- - - -	- - - ดำ	- - - -	- ดำ - -	- ท - -
- - ค -	ม ม ม ม	- - ค -	ฟ ฟ ฟ ฟ	- - ม -	- - ล -	ม - - ท	- ฟ - -

26.2

ค ท - -	ฟ ฟ ฟ ฟ	ท ล - -	- ม - -	ล ฟ - -	ดำดำดำดำ	ฟ ม - -	- ท - -
- - ล ฟ	- - - -	- - ฟ ม	- ม - -	- - ม ค	- - - -	- - ค ท	- ท - ท่

26.3

- ดำ - -	- - - ดำ	- ดำ - -	- - - ดำ	- ดำ - -	- - - ดำ	- ดำ - -	- - - ดำ
ค - ค ม	- ม - -	ค - ค ฟ	- ฟ - -	ม - ม ล	- ล - -	ฟ - ฟ ท	- ท - -

ประโยคที่ 26

จังหวะ คำเนินทำนองในลักษณะถี่ๆ จังหวะรุกเร้าสนุกสนาน

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ ในประโยคนี้ ทั้ง 3 ทาง คำเนินทำนองแตกต่างกันไปดังนี้

26.1 ใช้สำนวนกลอนเช่นเดียวกับ 10.1

26.2 วรรคแรกเริ่มต้นด้วยกลวิธีการตีโดยใช้มือขวาตีลง 2 เสียง มือซ้ายตีตาม 2 เสียง ในลักษณะตี 4 พยางค์ แล้วจึงใช้มือขวาตีรับด้วยเสียงเดียวถึง 4 ครั้ง รับด้วยการตีลงแบบ 4 พยางค์อีกครั้งหนึ่ง วรรคหลังใช้กลวิธีเช่นเดียวกับวรรคแรก แต่เปลี่ยนลักษณะการปิดท้ายสำนวนกลอนด้วยการลงเป็นคู่แปดแล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิม

26.3 ใช้กลวิธีการตีโดยใช้มือซ้ายตี 1 เสียง ตามด้วยมือขวาตีโยกในลักษณะยืนจังหวะในลักษณะคู่แปด แล้วจึงใช้มือซ้ายตีตามอีก 2 เสียงเคลื่อนขึ้นสูงเป็นคู่สามและคู่สี่ โดยใช้การตีให้ลูกตกในมือขวานั้นเป็นการฝากลูกตกให้เป็นลูกขึ้นต้นในทำนองต่อไป คำเนินทำนองเช่นนี้จนจบประโยค ซึ่งลูกตกอยู่ในจังหวะยก ทำให้เสียงสุดท้ายของประโยคเป็นลูกฝากในการขึ้นต้นประโยคต่อไปด้วย

ลีลาสำนวนทำนอง 26.1 และ 26.3 คำเนินทำนองในลักษณะค่อยๆ เคลื่อนไปทางเสียงสูง ส่วน 26.2 นั้นคำเนินทำนองค่อยๆเคลื่อนลงมาทางเสียงต่ำ ทั้งนี้ ทั้ง 3 ทาง คำเนินทำนองทางเดี่ยวโดยแปลแยกเป็นอิสระออกจากทำนองม้องวงใหญ่อย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าทางเดี่ยวทั้ง 3 ทางนั้นใช้กลวิธีการคำเนินทำนองมีลักษณะแตกต่างออกไปอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถแสดงคุณลักษณะของทางเดี่ยวออกมาได้อย่างเต็มที่ ให้ความรู้สึกโลดโผน สนุกสนาน เร้าใจผู้ฟังให้ติดตามต่อไป ซึ่ง 26.2 ผู้บรรเลงต้องใช้กำลังแขนมาก และต้องระมัดระวังในความชัดเจนของเสียงที่บรรเลงออกมาแล้วต้องชัดถ้อยชัดคำเหมือนกับคำพูด เมื่อบรรเลงได้ชัดเจนจะทำให้ประโยคนี้แสดงถึงผู้ที่มีพละกำลัง และสติปัญญาหลักแหลมที่จะสามารถพลิกแพลงสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วทั้งรุกและรับ สำหรับ 26.3 เป็นทางที่มีความยากในเรื่องการใช้มือซ้ายที่ต้องตีติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง และให้สอดคล้องสัมพันธ์กับมือขวาด้วย อันเป็นการแสดงสติปัญญาอย่างมีชั้นเชิงของผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวได้เป็นอย่างดี

27 ล

- ฟ - -	ม ค - -	- - - ล	- - ท ค	- ร - ม	ฟ ม - -	- - ท ค	ท ค - -
- - ม ค	- - ท ล	- ม - -	- ล - -	- ล - -	- - ร ค	ท ล - -	- - ร ม

27.1

- ฟ - -	- ด - -	- - ฟ -	- - - -	- มำ - -	ค ท - -	- ฟ - -	- ล - -
- - ม ค	- - ท ล	- ฟ - -	ม ค - -	- - ล ท	- - ล ฟ	- - ม ค	- - ฟ ม

27.2

- - มม	- - - -	- - - ฟ	ซ อ ท ด	- - ลล	- - - -	- - - ท	ด ร - ม
- - - ม	- ฟ ซ อ	- ม - -	- - - -	- - - ล	- ท ด ร	- อ - -	- - - -

27.3

- ฟ - -	- ด - -	- - ฟ -	- - - -	ดำมำ - -	ค ท - -	ล - - ล	- - - ม
- - ม ค	- - ท ล	- ฟ - -	ม ค - -	- - ล ท	- - ล ฟ	- ค - -	ฟ ม - ม

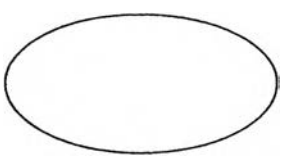

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

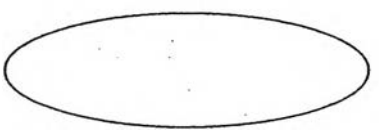

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองที่เหมือนกัน

ประโยคที่ 27

จังหวะ คำเนินทำนองเก็บ จังหวะเร็วกระชับ

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทด x มฟ x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ

27.1 ใช้สำนวนกลอนคล้ายกับ 11.1 เปลี่ยนเฉพาะสองห้องสุดท้าย โดยใช้การตีคู่แปดขึ้นต้น แล้วใช้มือขวาตียืนเสียงไว้ แล้วใช้มือซ้ายตีลง 2 เสียง ในลักษณะ 3 พยางค์ ลงก่อนจังหวะ วรรคหลังคำเนินทำนองเหมือนวรรคหลังใน 11.1

27.2 ใช้สำนวนกลอนคล้ายกับ 12.2 คำเนินทำนองในจังหวะเร็ว โดยใช้กลวิธีการดูด คำเนินทำนองตลอดทั้งประโยค โดยขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะเคาะแล้วจึงใช้กลวิธีการดูดเคลื่อนไปทางเสียงสูง

27.3 วรรคแรกคำเนินทำนองเช่นเดียวกับ 27.1 วรรคหลังจึงเปลี่ยนทำนองท้ายประโยคโดยใช้กลวิธีการตีลงแบบ 3 พยางค์ แล้วจึงลงก่อนจังหวะด้วยกลวิธีการตีพร้อมกันเป็นคู่แปดแทน

ลีลาสำนวนทำนอง 27.1 และ 27.3 คำเนินทำนองแบบค่อยๆ เคลื่อนลงไปทางเสียงต่ำเรื่อยๆ อย่างมีระบบ ส่วน 27.2 คำเนินทำนองในลักษณะค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูงเช่นเดียวกับทำนองฆ้องวงใหญ่ ซึ่งทั้ง 3 ทางคำเนินทำนองในลักษณะยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 27.1 และ 27.3 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองมีลักษณะใกล้เคียงกัน ต่างกันเพียงช่วงท้ายประโยคเท่านั้น ซึ่งให้ความรู้สึกสุภาพ เรียบร้อย สำหรับ 27.2 วรรคแรกใช้กลวิธีการคำเนินทำนองต่างออกไปอย่างชัดเจน โดยใช้กลวิธีการดูดทั้งประโยค ทั้งนี้ทางเดี่ยวทั้ง 3 ทางมีลักษณะเป็นสำนวนกลอนที่ช่วยลดความถี่ของเสียงในประโยคที่ 26 ลงมาให้เกิดความผ่อนคลายทั้งผู้ฟังและผู้บรรเลง

28 ล

- - - ม	- - ร ม	- - ฟ ม	- - ร ม	- ค - -	ท ช - -	- - - ม	- - ฟ ช
- ท - -	ร ค - -	ร ค - -	ร ค - -	- - ท ช	- - ฟ ม	- ท - -	- ม - -

28.1

- - ฟฟ	ล ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- - ดุดุ	ม ฟ - -	ฟ ช - -	ช ท - -
- - - ฟ	- - ม ค	- - มุ ดุ	- - ดุ มุ	- - - ดุ	- - - ม	- - - ฟ	- - - ช

28.2

- - ทท	- - - -	- - - ด	ร ม - -	- - ทุทุ	- - - -	- - - ดุ	ร ม ฟ ช
- - - ท	- ด ร ม	- ท - -	- - - มุ	- - - ทุ	- ดุ รุ มุ	- ทุ - -	- - - -

28.3

- - - ดำ	- - - มำ	- ดำ - -	- ม - -	- - - ดำ	- - - มำ	- ดำ - -	- ช - -
- - ค -	ค ม - -	ค - ค ม	- ม - มุ	- - ค -	ค ม - -	ค - ค ช	- ช - ชุ

ประโยคที่ 28

จังหวะ ดำเนินทำนองเก็บ จังหวะเร็วกระชับ รุกเร้าสนุกสนาน

บันไดเสียง 28.1 ใช้บันไดเสียง ทางกลาง (ทคร x ฟซ x) ซึ่งเป็นคู่สามกับทางฆ้องวงใหญ่ มีการใช้หลุมเสียง (เสียงมี) ในบางวรรค เพื่อเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน แม้ว่าทางฆ้องวงใหญ่ในประโยคนี้มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 27 แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 28 อย่างกลมกลืนและสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้กลุ่มเสียงร่วมในบันไดเสียงของฆ้องวงใหญ่ในประโยคที่ 28 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงที และเสียงโค)

ส่วนทางที่ 28.2 และ 28.3 ใช้บันไดเสียง ทางนอก (รมฟ x ลท x) เช่นเดียวกับฆ้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ ในประโยคนี้ ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองแตกต่างกันไปดังนี้

28.1 ใช้สำนวนกลอนเช่นเดียวกับ 12.1

28.2 ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะเคาะแล้วใช้กลวิธีการดูด เคลื่อนไปในทางเสียงสูง ปิดท้ายด้วยกลวิธีการตีโดยใช้มือซ้ายตีลงในลักษณะของคู่แปดเพื่อให้เกิดความสะดวกในวรรคหลัง ซึ่งใช้การดำเนินทำนองเช่นเดียวกับวรรคแรก หากแต่กลับมาใช้กลวิธีการดูดเคลื่อนไปในทางเสียงต่ำ

28.3 ใช้กลวิธีการตีเพียง 3 เสียง โดยใช้กลวิธีการตีโดยใช้มือซ้ายตี 1 เสียง รับด้วยมือขวาตีโขกในลักษณะยืนจังหวะไว้เป็นคู่แปด จากนั้นใช้มือซ้ายตีตามอีก 2 เสียง ในลักษณะการเคลื่อนขึ้นสูงเป็นคู่สาม แล้วจึงใช้มือขวาตีโขกรับในเสียงคู่แปด ท้ายประโยคด้วยกลวิธีการตีลงพร้อมกันเป็นคู่แปด แล้วใช้การตีย้ำด้วยมือซ้ายอีกครั้ง

ลีลาสำนวนทำนอง 28.1 และ 28.3 ดำเนินทำนองในลักษณะค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง ส่วน 28.2 ดำเนินทำนองเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง แล้วกลับมาดำเนินทำนองในทางเสียงต่ำ ซึ่งแตกต่างจากทำนองฆ้องวงใหญ่ชัดเจน ทั้ง 3 ทางดำเนินทำนองในลักษณะยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ทั้ง 3 ทาง ใช้กลวิธีในการดำเนินทำนองในลักษณะต่างกันออกไป โดย 28.1 ดำเนินทำนองในลักษณะสุภาพเรียบร้อย ภูมิฐาน ส่วน 28.2 ใช้กลวิธีการตีดูดตลอดทั้งประโยค เพื่อความสัมพันธ์ต่อเนื่องจากประโยคที่ 27 สำหรับ 28.3 ใช้กลวิธีการตีที่มีความยากในเรื่องการใช้มือซ้ายที่ต้องตีติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง และให้สอดคล้องสัมพันธ์กับมือขวาด้วย ซึ่งสามารถแสดงคุณลักษณะของทางเดี่ยวออกมาได้อย่างเต็มที่ ให้ความรู้สึกโลดโผน สนุกสนาน เร้าใจผู้ฟังให้ติดตามต่อไป

29 ล

- - ท ค	ม ค - -	ท ค - -	ท ซ - -	- ร - -	- ซ - -	- - - ม	- - ฟ ซ
ฟ ซ - -	- - ท ซ	- - ท ซ	- - ฟ ม	- - ค ท	- - ฟ ม	- ท - -	- ม - -

29.1

- - คำคำ	ม ค - -	ท ซ - -	- ม - -	- - ทท	- - - -	- ท - -	- - - -
- - - คำ	- - ท ซ	- - ฟ ม	- ม - ม	- - - ท	- ค ร ม	- - - ค	ร ม ฟ ซ

29.2

- - คำคำ	ม ค - -	ท ซ - -	ฟฟ - ม	- - - -	ฉ ม - -	- - - -	ท ซ - -
- - - คำ	- - ท ซ	- - ฟ ม	- ม - ม	- - ท ม	- - - ม	- - ท ม	- - - ซ

29.3

- - คำคำ	ม ค - -	ท ซ - -	- ม - -	- - ทท	- ค ร ม	- - - ฟ	ซ ท - -
- - - คำ	- - ท ซ	- - ฟ ม	- ท - ม	- - - ท	- - - -	- ม - -	- - - ซ

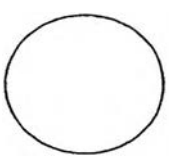

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

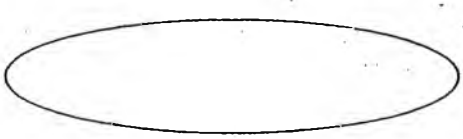

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 29

จังหวะ ดำเนินทำนองแบบเก็บถี่ๆ จังหวะเร็วและกระชับ

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางกลางแหบ (มฟช x ทด x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่ มีการใช้หลุมเสียง (เสียงเร) เพื่อเป็นการเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน ในประโยคนี้ทางฆ้องวงใหญ่มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 28 แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 29 อย่างกลมกลืนสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้กลุ่มเสียงร่วมในบันไดเสียงฆ้องวงใหญ่ในประโยคที่ 29 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงที และเสียงโด)

กลวิธีพิเศษ ในวรรคแรกทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองเช่นเดียวกัน ต่างกันเพียงในลักษณะการลงประโยค ดังนี้

29.1 ลงเป็นคู่แปดพร้อมกันทั้งสองมือ แล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิมอีกครั้ง

292 ลงก่อนจังหวะการสะเดาะ จากนั้นใช้กลวิธีการตีพร้อมกันเป็นคู่แปดอีกครั้งหนึ่ง

29.3 ลงเป็นคู่สี่พร้อมกันทั้งสองมือ แล้วใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงเดิมอีกครั้ง

ส่วนวรรคหลัง ทั้ง 3 ทางแม้ว่าจะดำเนินทำนองต่างกัน แต่ก็มีลักษณะการดำเนินทำนองไปในทางเดียวกัน คือ

29.1 ใช้กลวิธีการดูด เคลื่อนขึ้นไปในทางเสียงสูงโดยใช้มือทั้งสองร่วมกันบังคับเสียง ด้วย การตีขวาด้วยเสียงเปิด แล้วห้ามเสียงด้วยมือซ้าย

29.2 ใช้การตีเตะสวน โดยใช้มือซ้ายตีขึ้น 2 เสียง มือขวาตีลง 2 เสียง ซึ่งเป็นคู่สี่กัน แล้วจึงใช้มือซ้ายตีรับเสียงสุดท้ายของมือขวาอีกครั้ง ซึ่งออกไปทางสำเนียงฝรั่ง

29.3 ใช้กลวิธีการดูดขึ้นไปในทางเสียงสูง คล้าย 29.1 แต่ปลายวรรคใช้เสียงต่ำและการตีข้ามเสียงแทนโดยใช้เสียงดูดที่เกิดจากการบังคับเสียงโดยใช้มือข้างเดียว ทำให้เกิดเสียงเปิดแล้วห้ามเสียงโดยการกดหัวไม้กับลูกระนาดที่เกิดเสียงนั้น

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองในลักษณะเคลื่อนลงเสียงต่ำ แล้วค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง ในลักษณะยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าในวรรคแรก ทางเดี่ยวทั้ง 3 ในประโยคนี้ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองเช่นเดียวกัน ต่างกันเพียงในลักษณะการลงประโยค ทั้งนี้แม้ว่าจะใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่รายละเอียดของสำนวนกลอนต่างกัน ทำให้ความรู้สึกในการฟังนั้นแตกต่างกันด้วย ส่วนวรรคหลัง ทั้ง 3 ทาง แม้ว่าจะดำเนินทำนองต่างกัน แต่ก็มีลักษณะการดำเนินทำนองไปโดยเฉพาะ 29.2 ใช้กลวิธีการตีในลักษณะคล้ายคอร์ดฝรั่ง

30 ล

- ซ - -	ฟ ฟ - -	ซ ซ - -	ท ท - ค	- ร - ร	- ร - -	ค ค - -	ท ท - ซ
- ร - ค	- - - ร	- - - ท	- - - ค	- ร - ฟ	- ร - ค	- - - ท	- - - ร

30.1

- - ร์ร์	- ร์ - -	- ร์ - -	- ฟ์ - -	- - ค์ค์	- ค์ - -	- ค์ - -	- ม์ - -
- - - ร์	- - - ร์	- - - ร์	- - ร ค	- - - ค์	- - - ค	- - - ท	- - ท ซ

30.2

- - ฟ์ฟ์	- ซ - -	- ท - -	- ค - -	- - ร์ร์	- ร์ - -	- ค์ - -	- ท - -
- - - ฟ์	- - - ซ	- - - ท	- - - ค	- - - ร์	- - - ค์	- - - ท	- - - ซ

30.3

- - - ฟ์	- - ฟ์ซ	- - - ท	- - ท ค	- - - -	ท์ ค์ ร์ ม์	- ฟ์ - ม์	- - - -
- ร - -	ค ร - ร	- ซ - -	ฟ์ซ - ซ	- - ฟ์ซ	- - - -	ร์ - ร์ -	ร ค ท ซ

ประโยคที่ 30

จังหวะ 30.1 และ 30.2 ดำเนินทำนองห่างๆ ในจังหวะเร็วที่ให้ความรู้สึกคึกคัก สนุกสนาน ส่วน 30.3 ดำเนินทำนองแบบเก็บถี่ๆ จังหวะเร็วและกระชับ

บันไดเสียง 30.1 และ 30.2 ใช้บันไดเสียง ทางกลาง (ทคร x ฟซ x) เป็นคู่สี่กับทางม้องวงใหญ่ โดยมีการใช้หลุมเสียง (เสียงมี) เพื่อเป็นการเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน ในประโยคนี้ทางม้องวงใหญ่มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 29 แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 30 อย่างกลมกลืนและสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้กลุ่มเสียงร่วมในบันไดเสียงของม้องวงใหญ่ในประโยคที่ 30 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงฟา และเสียงโด) ส่วน 30.3 นั้นใช้บันไดเสียง ทางกลางแหบ (มฟซ x ทค x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ 30.1 และ 30.2 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองในลักษณะเดียวกัน คือ

30.1 ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะเคาะ แล้วใช้มือขวากับมือซ้ายตีสลับกันในเสียงเดิม ท้ายวรรคใช้มือขวาตี 1 เสียง มือซ้ายคีลง 2 เสียง ในลักษณะ 3 พยางค์ จนจบประโยค

30.2 วรรคแรกใช้กลวิธีการสะเคาะขึ้นต้นประโยค แล้วจึงใช้มือขวากับมือซ้ายคีสลับกันโดยเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง ซึ่งวรรคหลังก็ใช้กลวิธีการคีเช่นเดียวกันหากแต่ดำเนินทำนองลงมาทางเสียงต่ำแทน

30.3 ดำเนินทำนองเช่นเดียวกับ 14.3

ลีลาสำนวนทำนอง 30.1 ดำเนินทำนองในลักษณะค่อยๆเคลื่อนลงมาทางเสียงต่ำอย่างมีระบบ ส่วน 30.2 และ 30.3 ดำเนินทำนองในลักษณะเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง แล้วจึงค่อยๆ เคลื่อนลงมาทางเสียงต่ำ โดย 30.1 และ 30.3 ดำเนินทำนองในลักษณะยึดทำนองหลัก ส่วน 30.2 ดำเนินทำนองโดยแปลแยกเป็นอิสระจากทำนองม้องวงใหญ่

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 30.1 และ 30.2 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองในลักษณะเดียวกัน ซึ่งเป็นสำนวนกลอนที่ช่วยลดความถี่ของเสียงในประโยคที่ 29 โดยเฉพาะ 30.1 เป็นลักษณะการเร่งจังหวะ ซึ่งให้ความรู้สึกโลดโผน สนุกสนาน เร้าใจผู้ฟังให้ติดตามต่อไป และใช้สำนวนกลอนซึ่งแสดงคุณลักษณะของทางเดี่ยวออกมาได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สุดของเพลง ส่วน 30.3 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่แตกต่างออกไปอย่างชัดเจน

31 ล

- ค - -	ท ช - -	- - - ม	- - ฟ ช	- - ท ค	ม ค - -	ท ค - -	ท ช - -
- - ท ช	- - ฟ ม	- ท - -	- ม - -	ฟ ช - -	- - ท ช	- - ท ช	- - ฟ ม

31.1

- - ชช	ท ช - -	- - ดำดำ	ม ค - -	- ชำ - -	ม ค - -	ท ช - -	- ม - -
- - - ช	- - ฟ ม	- - - ดำ	- - ท ช	- - ช ท	- - ท ช	- - ฟ ม	- ม - -

31.2

- - ชช	ท ช - -	- - ดำดำ	ม ค - -	- - ทท	ค ท - -	ท ช - -	- ม - -
- - - ช	- - ฟ ม	- - - ดำ	- - ท ช	- - ท	- - ช ฟ	- - ฟ ม	- ม - ม

31.3

- ดำ - -	- ช - -	- มำ - -	- ดำ - -	- ชำ - -	- ดำ - -	ท ช - -	- ม - -
- - ท ช	- - ฟ ม	- - ช ท	- - ท ช	- - ช ท	- - ท ช	- - ฟ ม	- ม - -

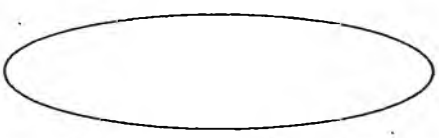

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน

ประโยคที่ 31

จังหวะ ดำเนินทำนองในลักษณะเก็บ ปิดท้ายประโยคด้วยคู่แปดในลักษณะลงก่อนจังหวะ (เว้น31.2 ลงพอดีกับจังหวะด้วยการใช้มือซ้ายตีย้ำเสียงอีกครั้ง) เพื่อหยุดจังหวะหายใจ ให้เกิดความไพเราะและต่อเนื่องกับประโยคต่อไป

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางกลางแหบ (มฟซ x ทค x) เช่นเดียวกับทางม้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองใกล้เคียงกัน ในวรรคแรก 31.1 และ 31.2 ดำเนินทำนองเช่นเดียวกัน ขึ้นด้วยกลวิธีการสะเคาะแล้วจึงรับด้วยการใช้มือขวาตี 2 เสียง มือซ้ายตี 2 เสียง ในลักษณะการตีลง 4 พยางค์ ส่วน 31.3 ใช้กลวิธีการตีโขกในลักษณะตีลง 3 พยางค์ตลอดวรรค

ส่วนวรรคหลังก็ดำเนินทำนองเช่นเดียวกัน ต่างกันเพียงเล็กน้อย โดย 31.2 ใช้การสะเคาะขึ้นต้น ส่วน 31.1 และ 31.3 ดำเนินทำนองด้วยการใช้กลวิธีการตีมือขวายืนเสียงไว้แล้วใช้มือซ้ายตีเข้าหา ต่อจากนั้นทั้ง 3 ทางดำเนินทำนองเช่นเดียวกัน

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง ดำเนินทำนองในลักษณะเคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูง แล้วจึงเคลื่อนลงมาเสียงต่ำในลักษณะยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าทางเดี่ยวทั้ง 3 ในประโยคนี้ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะกลวิธีการดำเนินทำนองในวรรคแรก ส่วนวรรคหลังนั้น 31.2 ใช้กลวิธีการดำเนินทำนองที่แตกต่างออกไปเพียงเล็กน้อย แม้ว่าจะใช้การดำเนินทำนองที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่รายละเอียดของสำนวนกลอนต่างกัน ทำให้ความรู้สึกในการฟังนั้นแตกต่างกันด้วย

32 ล

- ท - -	ล ฟ - -	ร ร - -	ม ม - ฟ	- ร - -	ม ฟ - ล	- ฟ - ฟ	- ฟ - ม
- - ล ฟ	- - ม ร	- - - ม	- - - ฟ	- ร - -	- ฟ - ล	- ท - ล	- ฟ - ม

32.1

- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ม - -
ฟ - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- ฟ - -	ฟ - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- ม - -

32.2

- - มฺม	- ท - -	- - มฺม	- ท - -	- - มฺม	- ท - -	- ท - -	- - - -
- - - มฺ	- - ทฺม	- - - มฺ	- - ทฺม	- - - มฺ	- - - มฺ	- - - มฺ	- - - -

32.3

- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ม - -
ฟ - ฟ ล	- - ฟ ล	- - ฟ ล	- ฟ - -	ฟ - ฟ ล	- - ฟ ล	- - ฟ ล	- ม - -

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองต่างกัน

ประโยคที่ 32

จังหวะ คำเนินทำนองเก็บ จังหวะเร็ว รุกเร้าสนุกสนาน จบประโยคด้วยลักษณะการลงก่อนจังหวะทั้งสองวรรค เพื่อหยุดจังหวะหายใจ ให้เกิดความไพเราะและต่อเนื่องกับประโยคต่อไป

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางนอก (รมฟ x ลท x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่

กลวิธีพิเศษ 32.1 และ 32.3 คำเนินทำนองเช่นเดียวกัน (ต่างกันเพียงเล็กน้อยในห้องที่ 2 เท่านั้น) โดยใช้กลวิธีใช้มือซ้ายตีขึ้นตีลง 2 เสียงเป็นคู่สามสลับกัน ส่วนมือขวาใช้กลวิธีการตีโยกตีสอดยืนจังหวะอยู่เสียงเดียว ลงท้ายวรรคพร้อมกันเป็นคู่แปด วรรคหลังก็ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองเช่นเดียวกัน ส่วน 32.2 ใช้การตีโดยใช้เสียงเพียง 3 เสียงเท่านั้น ซึ่งใช้เสียงคู่สี่ และคู่ห้า ลักษณะคล้ายลูกล้อลูกขัด ซึ่งออกไปทางสำเนียงฝรั่ง

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง โดยใช้กลวิธีการตีที่ใช้เพียง 3 เสียงเท่านั้น จบประโยคด้วยการลงก่อนจังหวะทั้งวรรคแรกและวรรคหลัง โดยคำเนินทำนองทางเดี่ยวโดยแปลแยกเป็นอิสระออกจากทำนองฆ้องวงใหญ่ 32.1 และ 32.3 เน้นทำนองอยู่ในทางเสียงสูง ส่วน 32.2 เน้นทำนองอยู่ทางเสียงต่ำ

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า 32.1 และ 32.3 ใช้กลวิธีการคำเนินทำนองมีลักษณะเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นลักษณะสำนวนกลอนที่ฟังง่าย เพื่อที่จะแสดงให้ทราบว่าได้ทางเดี่ยวกำลังจะบรรเลงจบแล้ว ส่วน 32.2 ลักษณะกลวิธีการคำเนินทำนองในปลายวรรคสามารถสะกดความรู้สึกของผู้ฟังให้คล้อยตามและหยุดลงได้อย่างกะทันหัน ทำให้การฟังเกิดการชะงักชั่วขณะ เป็นการดึงดูดความสนใจของผู้ฟังและเป็นการลดแนวจังหวะที่เร็วให้ผ่อนคลายช้าลงสำหรับเป็นจังหวะจบเพลงในประโยคสุดท้ายได้อย่างสนิทสนม อันเป็นจุดเด่นที่สุดของเพลง ซึ่งแสดงคุณลักษณะของทางเดี่ยวออกมาได้อย่างเต็มที่ อันแสดงสติปัญญาอย่างมีชั้นเชิงของผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวได้เป็นอย่างดี

33 ล

- - ฟ ฟ	- ฟ - -	ม ม - -	ร ร - -	ล ล - -	ท ท - -	ค ค - -	ร ร - ม
- ฟ - -	- ล - ม	- - - ร	- - - ล	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

33.1

- มำ - -	- ฟ - -	- มำ - -	- รำ - -	- ลำ - -	- ทำ - -	- คำ - -	- รำ - -
ม - ฟ ล	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ล	- - ล ท	- - ท ค	- - ค ร	- - ร ม

33.2

- - ม ฟ	ลท - ล	- ล - -	ฟ - - -	ล ล - -	ท ท - -	ค ค - -	ร ร - ม
- ร - -	ซ - - ม	ฟ - - -	ม ร - ฺ	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

33.3

- ฟ - -	- ฟ - -	- มำ - -	- รำ - -	ล ล - -	ท ท - -	ค ค - -	ร ร - ม
ฟ - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ฺ	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

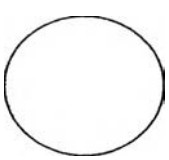

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองต่างกัน

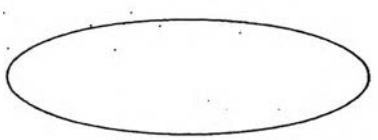

= แสดงลักษณะการดำเนินทำนองที่เหมือนกัน

ประโยคที่ 33

จังหวะ 33.1 และ 33.3 คำเนินทำนองห่างๆ จังหวะช้า เพื่อเป็นการแสดงว่ากำลังบรรเลงจบเพลง ส่วน 33.2 วรรคแรกคำเนินทำนองถี่และเร็ว เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง ในวรรคหลังจึงเปลี่ยนการคำเนินทำนองจังหวะช้า เพื่อเป็นการแสดงว่ากำลังบรรเลงจบเพลงเช่นกัน

บันไดเสียง ใช้บันไดเสียง ทางใน (ลทค x มฟ x) เช่นเดียวกับทางฆ้องวงใหญ่ ใช้หลุมเสียง (เสียงเร) ในบางวรรค เพื่อเป็นการเชื่อมทำนองให้กลมกลืนกัน ในประโยคนี้มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากประโยคที่ 32 แต่ในสำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นมีความสัมพันธ์กับประโยคที่ 33 อย่างกลมกลืนและสนิทสนมจนไม่เกิดความรู้สึกว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียง โดยใช้เสียงร่วมในบันไดเสียงฆ้องวงใหญ่ในประโยคที่ 33 เป็นเสียงเชื่อม (เสียงมี และเสียงฟา)

กลวิธีพิเศษ ในวรรคแรก 33.1 และ 33.3 คำเนินทำนองเช่นเดียวกัน ต่างกันเฉพาะทำนองขึ้นต้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยใช้กลวิธีการตีมือซ้ายนำ 2 เสียง มือขวาตีโยก 1 เสียง เป็นคู่แปดกัน ตรงตามทำนองฆ้องวงใหญ่ และเน้นจังหวะให้ตกลงที่มือซ้าย ส่วน 33.2 ขึ้นต้นด้วยกลวิธีการสะบัดอย่างต่อเนื่องเป็นทำนองขึ้นต้น

ในวรรคหลัง ทั้ง 3 ทาง คำเนินทำนองใกล้เคียงกัน โดย 33.2 และ 33.3 ใช้การตีเป็นคู่แปดเช่นเดียวกับทำนองฆ้องวงใหญ่ ส่วน 33.1 ใช้มือซ้ายตีนำ 2 เสียง มือขวาตีโยก 1 เสียง ซึ่งเป็นคู่แปดกัน ตรงตามทำนองฆ้องวงใหญ่ และเน้นจังหวะให้ตกที่มือซ้าย

ลีลาสำนวนทำนอง ทั้ง 3 ทาง คำเนินทำนองในลักษณะเคลื่อนลงต่ำแล้วค่อยๆ เคลื่อนขึ้นไปทางเสียงสูงอย่างมีระบบ ในลักษณะการคำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ทั้ง 3 ทางนั้นใช้กลวิธีการคำเนินทำนองใกล้เคียงกับทำนองขึ้นต้นเพลง โดย 33.1 และ 33.3 ใช้สำนวนกลอนใกล้เคียงกับทำนองฆ้องวงใหญ่ ให้ความรู้สึกสุภาพนุ่มนวล เรียบร้อย ส่วน 33.2 วรรคแรกใช้การสะบัดอย่างต่อเนื่อง ให้ความรู้สึกปราดเปรียวเข้มแข็ง ในวรรคหลังจึงใช้การคำเนินทำนองเช่นเดียวกับทำนองฆ้องวงใหญ่ เพื่อลดแนวจังหวะให้ช้าลงเป็นการจบเพลง ซึ่งทางเดี่ยวทั้ง 3 ทางนั้นเป็นสำนวนกลอนฟังง่าย อันเป็นเอกลักษณ์ของการทางเดี่ยวเพลงพญาโศก และยังแสดงให้ทราบว่าเป็นการบรรเลงจบเพลงแล้วด้วย

4.2 ลักษณะสำนวนกลอนทางเดี่ยวระนาดทุ้มทั้ง 3 ทาง ในเพลงพญาโศก สามชั้น

จากการเปรียบเทียบลักษณะทางเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงพญาโศก สามชั้น ทั้ง 3 ทาง พบว่า ลักษณะท่วงทำนองและกลวิธีพิเศษในการดำเนินกลอนในแต่ละทาง บางสำนวนกลอนมีลักษณะแตกต่างกันออกไป บางสำนวนกลอนก็มีลักษณะเหมือนกัน ซึ่งเมื่อพินิจพิจารณาแล้ว สามารถแบ่งแยกลักษณะสำนวนกลอนได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. สำนวนกลอนเหมือนกัน
2. สำนวนกลอนใกล้เคียงกัน
3. สำนวนกลอนแตกต่างกัน

ทั้งนี้ สามารถแจกแจงในแต่ละลักษณะได้โดยมีละเอียด ดังนี้

1. **สำนวนกลอนเหมือนกัน** (2 ทาง) มี 5 ประโยค คือ

1. ประโยคที่ 1

1.1

- - ฟ ฟ	- ฟ - -	ม ม - -	ร ร - -	ล ล - -	ท ท - -	ค ค - -	ร ร - ม
- ฟ - -	- ล - ม	- - - ร	- - - ล	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

1.3

- - ฟ ฟ	- ฟ - -	ม ม - -	ร ร - -	ล ล - -	ท ท - -	ค ค - -	ร ร - ม
- ฟ - -	- ล - ม	- - - ร	- - - ล	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

2. ประโยคที่ 5

5.1

- ร - ม ฟ	- - ซ ล	- ท - -	ล ซ - -	ร ท - -	ท ล - -	ล ฟ - -	ฟ ม - -
ล - ร -	ม ฟ - -	ซ - ล ซ	- - ฟ ม	- - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ด

5.3

- ร ม ฟ	- - ซ ล	- ท - -	ล ซ - -	- ท - -	ท ล - -	ล ฟ - -	ฟ ม - -
ล - - -	ม ฟ - -	ซ - ล ซ	- - ฟ ม	- - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ด

<u>หมายเหตุ</u> 5.1 ในห้องแรกและห้อง 5 ดำเนินทำนองไม่เหมือนกับ 5.3 นอกนั้นดำเนินทำนองในลักษณะเดียวกันจนจบประโยค จึงอนุโลมว่าเป็นสำนวนกลอนเหมือนกัน

3. ประโยคที่ 12

12.2

- - ททั	- ค ร ม	- - - ค	ร ม - -	- - ททั	- ค ร ม	- - - ค	ร ม ฟ ซ
- - - ทั	- - - -	- ท - -	- - - -	- - - ทั	- - - -	- ท - -	- - - -

12.3

- - ททั	- ค ร ม	- - - ค	ร ม - -	- - ททั	- ค ร ม	- - - ค	ร ม ฟ ซ
- - - ทั	- - - -	- ท - -	- - - -	- - - ทั	- - - -	- ท - -	- - - -

4. ประโยคที่ 20

20.1

- - - ม	- - ร ม	- - - ซ	- - ฟ ซ	- - คำคำ	ม ค - -	ท ซ - -	- ม - -
- ท - -	ร ค - ท	- - ร -	ฟ ม - ร	- - - คำ	- - ท ซ	- - ฟ ม	- ม - ม

20.3

- - - ม	- - ร ม	- - - ซ	- - ฟ ซ	- - คำคำ	ม ค - -	ท ซ - -	ฟฟ - ม
- ท - -	ร ค - ท	- - ร -	ฟ ม - ร	- - - คำ	- - ท ซ	- - ฟ ม	- ม - ท

หมายเหตุ 20.3 เฉพาะห้องสุดท้ายคำเนินทำนองไม่เหมือนกับ 20.1 นอกนั้นคำเนินทำนองในลักษณะเดียวกันทั้งประโยค จึงอนุโลมว่าเป็นสำนวนกลอนเหมือนกัน

5. ประโยคที่ 32

32.1

- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ม - -
ฟ - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- ฟ - -	ฟ - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- ม - -

32.3

- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ม - -
ฟ - ฟ ล	- - ฟ ล	- - ฟ ล	- ฟ - -	ฟ - ฟ ล	- - ฟ ล	- - ฟ ล	- ม - -

หมายเหตุ 32.3 เฉพาะห้อง 2 คำเนินทำนองไม่เหมือนกับ 32.1 นอกนั้นคำเนินทำนองในลักษณะเดียวกันจนจบประโยค จึงอนุโลมว่าเป็นสำนวนกลอนเหมือนกัน

1.1 **สำนวนกลอนเหมือนกัน** (3 ทาง) มีเพียงประโยคเดียว คือ

1. ประโยคที่ 4

4.1

ดุดุ - มด	- - ฟม	- - ซฟ	- - ทซ	- - ดท	- - ทซ	- - ซฟ	- - ฟม
- - ดุ -	ทด - -	ทด - -	ทด - -	ทด - -	ทด - -	ทด - -	ทด - -

4.2

- - มด	- - ฟม	- - ซฟ	- - ทซ	- - ดท	- - ทซ	- - ซฟ	- - ฟม
ทุดุ - -	ทุดุ - -	ทุดุ - -	ทุดุ - -	ทุดุ - -	ทุดุ - -	ทุดุ - -	ทุดุ - -

4.3

ดุดุ - มด	- - ฟม	- - ซฟ	- - ทซ	- - ดท	- - ทซ	- - ซฟ	- - ฟม
- - ดุ -	ทด - -	ทด - -	ทด - -	ทด - -	ทด - -	ทด - -	ทด - -

หมายเหตุ 4.2 เฉพาะห้องแรก คำเนินทำนองไม่เหมือนกับทางอื่น นอกนั้นคำเนินทำนองในลักษณะเดียวกันจนจบประโยค จึงอนุโลมว่าเป็นสำนวนกลอนเหมือนกันทั้ง 3 ทาง

2. **สำนวนกลอนใกล้เคียงกัน** (2 ทาง) มี 13 ประโยค คือ

1. ประโยคที่ 3

3.1

- ร - ร	- - ร ม	มฟ ล -	ฟ ม - -	ม ด - -	ทุดุ - ดุ	- - ทุดุ	- - ร ม
- ล - -	ท ด - -	ร - - ม	- - ร ด	- - ทุ ล	- - ทุ -	ทุ ล - -	ทุดุ - -

3.3

- ร - ร	- - ร ม	ฟ ล - -	ฟ ม - -	ม ด - -	ด ท - -	ดุทุ - ทุดุ	- - ร ม
- ล - -	ท ด - -	- - ร ม	- - ร ด	- - ท ล	- - ล ม	- ล - -	ทุดุ - -

2. ประโยคที่ 7

7.1

- - ฟฟ	ล ฟ - -	ม ด - -	- ล - -	- - มม	- ฟ ซ ล	- - - ฟ	ซ ล ท ด
- - - ฟ	- - ม ด	- - ท ล	- ล - ล	- - - ม	- - - -	- ม - -	- - - -

7.3

- ด - -	ท ด - ด	- ฟ - -	- ด - -	- - มม	- ฟ ซ ล	- - - ฟ	ซ ล ท ด
- - ท ล	- - ท -	- - ม ด	- - ท ล	- - - ม	- - - -	- ม - -	- - - -

3. ประโยคที่ 8

8.1

- - ชช	ทช - -	ชฟ - -	ฟบ - -	- ดำ - -	ลฟ - -	มค - -	- ล - -
- - - ช	- - มฟ	- - คม	- - ทค	- - คม	- - มค	- - ทล	- ล - -

8.3

- ดำ - -	คท - -	ทช - -	ชฟ - -	- ฉ - -	- ฟ - -	มค - -	- ล - -
- - ทช	- - ชฟ	- - ฟม	- - มค	- - คม	- - มค	- - ทล	- ล - -

4. ประโยคที่ 9

9.1

- - มฟ	- - ลดำ	- - - ท	- - - ฟ	- - - ดุ	- - - มุ	- - คุคุ -	- ท - -
- ดุ - -	มฟ - -	- ท - -	ลฟ - -	มค - -	ทุลุ - -	คุทุ - ทุ	- ท - ทุ

9.3

ล - มฟ	- - ลดำ	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ดุ	- - - มุ	- - - -
- ดุ - -	มฟ - -	- ท - -	ลฟ - -	มค - -	ลฟ - -	ทุลุ - -	คุทุ - -

5. ประโยคที่ 14

14.1

- - - ฟ	- - ฟช	- - ทค	- ร - -	- ฟ - -	- ฟ - -	รค - -	- ช - -
- ร - -	คร - -	ฟช - -	ท - - ค	ร - - ชุ	- - รค	- - ทช	- ช - -

14.3

- - - ฟ	- - ฟช	- - - ท	- - ทค	- - - -	ทำดำ รำ มำ	- ฟ - มำ	- - - -
- ร - -	คร - ร	- ช - -	ฟช - ช	- - ฟช	- - - -	รำ - รำ -	รค ท ช

6. ประโยคที่ 15

15.1

- ชำ - -	- ชำ - -	- ม - -	- ค - -	- ชำ - -	มค - -	ทช - -	- ม - -
ช - ชท	- - ทม	- - รค	- - ทช	- - ชท	- - ทช	- - ฟม	- ม - -

15.3

- ดำ - -	- ช - -	- มำ - -	- ค - -	- ชำ - -	- ค - -	ทช - -	- ม - -
- - ทช	- - ฟม	- - ชท	- - ทช	- - ชท	- - ทช	- - ฟม	- ม - -

7. ประโยคที่ 19

19.1

- - ฟฟ	- ฟ - -	- - ร ร	- ร - -	- - ทท	- ร - -	- ม - -	- ฟ - -
- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

19.3

- - ฟฟ	- ฟ - -	- - ร ร	- ร - -	- - ทท	ค ร - -	ร ม - -	ม ฟ - -
- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ค	- - - ร	- - - ม

8.ประโยคที่ 22

22.1

- ดำ - -	- ค - -	- ล - -	- ฟ - -	ฟ ฟ - ฟ	- - - ฤ	- - - มฺ	- - - ท
ค - ค ม	- - ม ล	- - ซ ฟ	- - ม ค	- - ฟ -	ม ค - -	ทฺ ลฺ - -	ฤ ทฺ - ท

22.3

- ดำ - -	- ดำ - -	- ล - -	- ฟ - -	ม - - ฟ	- - - ทฺ	- - - มฺ	- - - ทฺ
ค - ค ม	- - ม ล	- - ซ ฟ	- - ม ค	- ค - -	ม ค - -	ลฺ ฟฺ - -	ฤ ทฺ - มฺ

9. ประโยคที่ 23

23.1

- - ฟฟ	ล ฟ - -	ม ค - -	- ล - -	- - ลล	- ล - -	- ฟ - -	ม - - ค
- - - ฟ	- - ม ค	- - ท ล	- ล - ลฺ	- - - ล	- - ซ ฟ	- - ม ค	- ท - -

23.3

- - ฟฟ	- ฟ - -	ม ค - -	ทฺท - ลฺ	- - ลล	- ล - -	ซ ฟ - -	มฺม - ฤ
- - - ฟ	- - ม ค	- - ท ล	- ลฺ - มฺ	- - - ล	- - ซ ฟ	- - ม ค	- ฤ - ซฺ

10. ประโยคที่ 24

24.1

- - ฉฉ	- - ม ล	- - ม ล	- ล - -	- - - -	- มล ม -	- ม - -	- ล - -
- - - ฉ	- ดฺ - -	ฉ ดฺ - -	- - มฺ ดฺ	- ฉ - -	ดฺ - - ดฺ	- - ดฺ ฉ	- ล - -

24.3

- - - -	- ค - ล	- ค - ล	- - ฟม	- - - -	- ค - ล	- - ฟม	ฟม - ลฺ
- - - ล	ล - ม -	ล - ม -	- - - ค	- - - ล	ล - ม -	- - - ค	- ล - มฺ

11. ประโยคที่ 25

25.2

- ท - -	- ม - -	- ท - -	- ฟ - -	ล ฟ - -	- ด ำ - -	- ม ำ - -	- ท - -
- - ล ฟ	- - ค ท	- - ล ฟ	- ฟ - -	- - ม ค	- - ค ม	- - ค ท	- ท - -

25.3

ค ค - ม -	- ค - -	- ท - -	- ฟ - -	- - ม ม	- ด ำ - -	- ม ำ - -	- ท - -
- ค - ล	- - - ท	ล - ล ฟ	- ฟ - -	ม - - ค	- - ค ม	- - ค ท	- ท - -

12. ประโยคที่ 27

27.1

- ฟ - -	- ด - -	- - ฟ -	- - - -	- ม ำ - -	ค ท - -	- ฟ - -	- ล - -
- - ม ค	- - ท ล	- ฟ - -	ม ค - -	- - ล ท	- - ล ฟ	- - ม ค	- - ฟ ม

27.3

- ฟ - -	- ด - -	- - ฟ -	- - - -	ด ำ - -	ค ท - -	ล - - ล	- - - ม
- - ม ค	- - ท ล	- ฟ - -	ม ค - -	- - ล ท	- - ล ฟ	- ค - -	ฟ ม - ม

13. ประโยคที่ 33

33.1

- ม ำ - -	- ฟ - -	- ม ำ - -	- ร ำ - -	- ล ำ - -	- ท ำ - -	- ด ำ - -	- ร ำ - -
ม - ฟ ล	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ล	- - ล ท	- - ท ด	- - ด ร	- - ร ม

33.3

- ฟ - -	- ฟ - -	- ม ำ - -	- ร ำ - -	ล ล - -	ท ท - -	ด ด - -	ร ร - ม
ฟ - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ล	- - - ท	- - - ด	- - - ร	- - - ม

2.1 **สำนวนกลอนใกล้เคียงกัน** (3 ทาง) มี 9 ประโยค คือ

1. ประโยคที่ 2

2.1

- - ลฺลฺ	- - รฺรฺ	- - ลฺลฺ	- ล - -	- - ทฺทฺ	ร ท - -	ล ฟ - -	- ร - -
- - - ลฺ	- - - รฺ	- - - ลฺ	- - - ฟ	- - - ทฺ	- - ล ฟ	- - ม ร	- ร - -

2.2

- - ลฺลฺ	- - รฺรฺ	- - ทฺทฺ	ร ท - -	ฟ - ลฺลฺ	ท ล - -	ล ฟ - -	- ร - -
- - - ลฺ	- - - รฺ	- - - ทฺ	- - ล ฟ	- - - ลฺ	- - ฟ ม	- - ม ร	- ร - รฺ

2.3

- - ลฺลฺ	- - รฺรฺ	- - ทฺทฺ	- ท - -	- ฟ - -	ม ฟ - ฟ	- ท - -	ล ฟ - -
- - - ลฺ	- - - รฺ	- - - ทฺ	- - ลฟ	- - ม ร	- - ม -	- - ลฟ	- - ม ร

2.ประโยคที่ 6

6.1

คฺคฺ - มฟ	- - ม ล	- ฟ - -	- ค - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -
- - คฺ -	ม ค - -	ค - ม ค	- ค - -	ค - ค ม	- - ค ฟ	- - ม ล	- - ฟ ท

6.2

- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ค - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -
- - ค ม	- - ค ฟ	- - ค ม	- ค - -	ค - ค ม	- - ม ฟ	- - ฟ ล	- - ล ท

6.3

- - คฺคฺ	- ฟ - -	- ล - -	- ฟ - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -	- ดำ - -
- - - คฺ	- - ม ค	- - ฟ ม	- - ม ค	- - ค ม	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- - ล ท

3. ประโยคที่ 13

13.1

- - คำคำ	ม ค - -	ท ช - -	- ม - -	- - ทฺทฺ	- - - -	- ท - -	- - - -
- - - คำ	- - ท ช	- - ฟ ม	- ม - มฺ	- - - ทฺ	- ค ร ม	- - - ค	ร ม ฟ ช

13.2

- - คำคำ	ม ค - -	ท ช - -	ฟฺฟฺ - -	- - ทฺ คฺ	- - คฺ มฺ	- - มฺ ฟฺ	- - ฟ ช
- - - คำ	- - ท ช	- - ฟ ม	- มฺ - -	ฟฺ ชฺ - -	ชฺ ทฺ - -	ทฺ คฺ - -	คฺ มฺ - -

13.3

- - คำคำ	ม ค - -	ท ช - -	- มฺ - -	- - ทฺทฺ	- ค ร ม	- - - ฟ	ช ท - -
- - - คำ	- - ท ช	- - ฟ ม	- ทฺ - มฺ	- - - ทฺ	- - - -	- ม - -	- - - ช

4 .ประโยคที่ 16

16.1

- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ม - -
ฟ - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- ฟ - -	ฟ - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- ม - -

16.2

- - - ฟ	- - - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- - - ฟ	- - - -	- ฟ - -	- ม - -
- - ฟ -	- ล - -	ฟ - - ล	- ฟ - ฟฺ	- - ฟ -	- ล - -	ฟ - - ล	- ม - มฺ

16.3

- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ม - -
ฟ - ฟ ล	- - ฟ ล	- - ฟ ล	- ฟ - -	ฟ - ฟ ล	- - ฟ ล	- - ฟ ล	- ม - -

5. ประโยคที่ 17

17.1

- มำ - -	- ฟ - -	- มำ - -	- รำ - -	- ฉำ - -	- ทำ - -	- ดำ - -	- รำ - -
ม - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ล	- - ล ท	- - ท ด	- - ด ร	- - ร ม

17.2

- ฟ - -	- ฟ - -	- มำ - -	- รำ - -	- ฉำ - -	- ทำ - -	- ดำ - -	- รำ - -
- - ฟ ล	- - ล ม	- - ม ร	- - ร ล	- - ล ท	- - ท ด	- - ด ร	- - ร ม

17.3

- ฟ - -	- ฟ - -	- มำ - -	- รำ - -	- ฉำ - -	- ทำ - -	- ดำ - -	- รำ - -
ฟ - ล ฟ	- - ฟ ม	- - ม ร	- - ร ล	- - ล ท	- - ท ด	- - ด ร	- - ร ม

6. ประโยคที่ 18

18.1

- มำ - -	- มำ - -	- ร - -	- ท - -	- ฟ - -	ร ท - -	ล ฟ - -	- ร - -
- - ม ล	- - ล ร	- - ด ท	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ม ร	- ร - ฺ

18.2

- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- รำ - -	- รำ - -	- ฉ - -	- ร - -
- - ฟ ล	- - ล ร	- - ร ม	- - มำ ฟ	- - ฟ ล	- - ล ฟ	- - ฟ ร	- ร - ฺ

18.3

- มำ - -	- มำ - ร	- ร - -	- ท - -	- - ทท	ร ท - -	ล ฟ - -	- ฺ - -
- - ม ล	- - ล -	ด - ด ท	- - ล ฟ	- - - ท	- - ล ฟ	- - ม ร	- ซ - ฺ

7. ประโยคที่ 21

21.1

- - - ฟ์	- - - -	- ฟ์ - -	- ฉ - -	- - ม -	- ฉ - -	- ฟ - -	- ค - -
- - ฟ ล	- ค - -	ฟ ล - ค	- - ฟ ม	- ค - ค	- - ฟ ม	ค - ม ค	- ค - -

21.2

- - - ล	- - - -	- ล - -	- ฉ - -	- ล - -	- ฉ - -	ฟ ม - -	- ค - -
- - ฟ -	- ฺ - -	ฟ - - ฺ	- - ฟ ม	ฟ - - ฺ	- - ฟ ม	- - ร ค	- ค - -

21.3

- - - ล	- - - -	- ล - -	- ฉ - -	ล - มม	- ฉ - -	ล ฟ - -	- ค - -
- - ฟ -	- ฺ - -	ฟ - - ฺ	- - ฟ ม	- ค - ค	- - ฟ ม	- - ม ค	- ค - -

8.ประโยคที่ 29

29.1

- - ดำดำ	ม ค - -	ท ซ - -	- ม - -	- - ทท	- - - -	- ท - -	- - - -
- - - ดำ	- - ท ซ	- - ฟ ม	- ม - ม ฺ	- - - ท	- ค ร ม	- - - ด	ร ม ฟ ซ

29.2

- - ดำดำ	ม ค - -	ท ซ - -	ฟฺฟ - ม	- - - -	ล ม - -	- - - -	ท ซ - -
- - - ดำ	- - ท ซ	- - ฟ ม	- ม ฺ - ม	- - ท ฺ ม ฺ	- - - ม ฺ	- - ท ฺ ม ฺ	- - - ซ ฺ

29.3

- - ดำดำ	ม ค - -	ท ซ - -	- ม ฺ - -	- - ทท	- ด ร ม	- - - ฟ	ซ ท - -
- - - ดำ	- - ท ซ	- - ฟ ม	- ท ฺ - ม ฺ	- - - ท	- - - -	- ม - -	- - - ซ

9. ประโยคที่ 31

31.1

- - ซซ	ท ซ - -	- - คำคำ	ม ค - -	- ซำ - -	ม ค - -	ท ซ - -	- ม - -
- - - ซ	- - ฟ ม	- - - คำ	- - ท ซ	- - ซ ท	- - ท ซ	- - ฟ ม	- ม - -

31.2

- - ซซ	ท ซ - -	- - คำคำ	ม ค - -	- - ทท	ค ท - -	ท ซ - -	- ม - -
- - - ซ	- - ฟ ม	- - - คำ	- - ท ซ	- - - ท	- - ซ ฟ	- - ฟ ม	- ม - มฺ

31.3

- คำ - -	- ซ - -	- มำ - -	- คำ - -	- ซำ - -	- คำ - -	ท ซ - -	- ม - -
- - ท ซ	- - ฟ ม	- - ซ ท	- - ท ซ	- - ซ ท	- - ท ซ	- - ฟ ม	- ม - -

3. **สำนวนกลอนแตกต่างกัน** (3 ทาง) มี 5 ประโยค คือ

1. ประโยคที่ 10

10.1

- - - คำ	- - - -	- - - คำ	- - - -	- - - คำ	- - - -	- คำ - -	- ท - -
- - ค -	ม ม ม ม	- - ค -	ฟ ฟ ฟ ฟ	- - ม -	- - ล -	ม - - ท	- ฟ - -

10.2

- - ทท	ค ท - -	ท ล - -	- ฟ - -	- - ฟฟ	ล ฟ - -	ฟ ม - -	- ค - -
ทฺ - - ท	- - ล ฟ	- - ฟ ม	ค - - ม	- - - ฟ	- - ม ค	- - ค ท	ล - - ท

10.3

- - ทท	ค ท - -	- ฟ - -	- ล - -	- มำ - -	- ฟ - -	- คำ - -	- ม - -
- - - ทฺ	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- - ฟ ม	- - ม ฟ	- - ม ค	- - ค ม	- - ค ท

2. ประโยคที่ 11

11.1

-ฟ - -	-ค - -	-ล - -	-ฟ - -	-ม - -	คท - -	-ฟ - -	-ล - -
- - มค	- - ทล	- - ชฟ	- - มค	- - ลท	- - ลฟ	- - มค	- - ฟม

11.2

- - ฎฎ	มค - -	ลฟ - -	- ค - -	- - มม	ฟม - -	- - ชช	ลช - -
- - - ฎ	- - ทล	- - มค	- ค - ฎ	- - - ม	- - ร ล	- - - ช	- - ฟม

11.3

ลฟ - -	-ค - -	ลฟ - -	- ค - -	- - ร ม	ฟม - -	- - ฑฎ	รฺมฺ - -
- - มค	- - ทล	- - มค	- ค - -	ทค - -	- - ร -	ลฺ - - -	- - - -

3. ประโยคที่ 26

26.1

- - - ดำ	- - - -	- - - ดำ	- - - -	- - - ดำ	- - - -	- ดำ - -	- ท - -
- - ค -	มมมม	- - ค -	ฟฟฟฟ	- - ม -	- - ล -	ม - - ท	- ฟ - -

26.2

คท - -	ฟฟฟฟ	ทล - -	- ม - -	ลฟ - -	ดำดำดำดำ	ฟม - -	- ท - -
- - ลฟ	- - - -	- - ฟม	- ม - -	- - มค	- - - -	- - คท	- ท - ทฺ

26.3

- ดำ - -	- - - ดำ	- ดำ - -	- - - ดำ	- ดำ - -	- - - ดำ	- ดำ - -	- - - ดำ
ค - คม	- ม - -	ค - คฟ	- ฟ - -	ม - มล	- ล - -	ฟ - ฟท	- ท - -

4. ประโยคที่ 28

28.1

- - ฟฟ	ล ฟ - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- - ค̣ค̣	ม ฟ - -	ฟ ซ - -	ซ ท - -
- - - ฟ	- - ม ค	- - ม̣ ค̣	- - ค̣ ม̣	- - - ค̣	- - - ม	- - - ฟ	- - - ซ

28.2

- - ทท	- - - -	- - - ด	ร ม - -	- - ท̣ท̣	- - - -	- - - ด̣	ร ม ฟ ซ
- - - ท	- ด ร ม	- ท - -	- - - ม̣	- - - ท̣	- ด̣ ร̣ ม̣	- ท̣ - -	- - - -

28.3

- - - ดำ	- - - มำ	- ดำ - -	- ม - -	- - - ดำ	- - - มำ	- ดำ - -	- ซ - -
- - ค -	ค ม - -	ค - ค ม	- ม - ม̣	- - ค -	ค ม - -	ค - ค ซ	- ซ - ซ̣

5. ประโยคที่ 31

31.1

- - ร̥ร̥	- ร̥ - -	- ร̥ - -	- ฟ - -	- - ค̣ำ	- ดำ - -	- ดำ - -	- มำ - -
- - - ร̥	- - - ร̥	- - - ร̥	- - ร ค	- - - ค̣ำ	- - - ค	- - - ท	- - ท ซ

31.2

- - ฟฟ	- ซ - -	- ท - -	- ค - -	- - ร̥ร̥	- ร̥ - -	- ดำ - -	- ท - -
- - - ฟ	- - - ซ	- - - ท	- - - ค	- - - ร̥	- - - ดำ	- - - ท	- - - ซ

31.3

- - - ฟ	- - ฟ ซ	- - - ท	- - ท ค	- - - -	ท ำ ด ร̥ ม̣	- ฟ - มำ	- - - -
- ร - -	ค ร - ร	- ซ - -	ฟ ซ - ซ	- - ฟ ซ	- - - -	ร̥ - ร̥ -	ร ค ท ซ

ลักษณะทางเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงพญาโศก สามชั้น ทั้ง 3 ทางนั้น ในแต่ละทางมีการดำเนินทำนอง สำนวนกลอนระนาดทุ้ม จุดเด่น และเอกลักษณ์แตกต่างกันไป จึงมีประเด็นต่างๆ ในการเปรียบเทียบลักษณะทางเดี่ยวทั้ง 3 ทาง โดยแสดงเป็นตารางเปรียบเทียบได้ดังต่อไปนี้

ตารางแสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงพญาโศก สามชั้น

ประเด็น / ทางที่	การดำเนินกลอนทางเดี่ยว (เปรียบเทียบกับทำนองหลัก)	บันไดเสียงในทางเดี่ยว (เปรียบเทียบกับทำนองหลัก)	ลีลาการเข้า - ออกของจังหวะ	กลวิธีพิเศษในการดำเนินกลอน	สำนวนกลอนทางเดี่ยว (โดยภาพรวม)	จุดเด่นและเอกลักษณ์
1	ส่วนใหญ่ยึดทำนองฆ้องวงใหญ่เป็นหลัก	ใช้บันไดเสียงต่างจากทำนองหลักปานกลาง	แนวปกติธรรมดา ไม่โลดโผนมากนัก	เน้นน้ำหนักของมือและความชัดเจนของเสียงเป็นสำคัญ	มีลักษณะแบบโบราณ ส่วนใหญ่ดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก	สำนวนกลอนโบราณ ดำเนินทำนองได้อย่างกลมกลืนและพอดี โดยยึดทำนองหลัก
2	แปลแยกเป็นอิสระจากทำนองหลักอย่างชัดเจนมากกว่าทางที่1 และทางที่ 3	ใช้บันไดเสียงต่างจากทำนองหลักมากที่สุด	ดำเนินใช้จังหวะซับซ้อนกว่าทางที่ 1 และทางที่ 3 โดยเฉพาะสำนวนกลอนที่มีชั้นเชิงแสดงถึงฝีมือและความคล่องของมือทั้งสอง	มีความยากในการบรรเลงมากกว่าทางที่ 1 และทางที่ 3 โดยเน้นความคล่องแคล่วและใช้มือโลดโผน	ลักษณะซับซ้อนและยากกว่าทางที่ 1 และทางที่ 3 รวมทั้งมีลักษณะสำนวนกลอนที่ฟังคล้ายคอร์ดหลายประโยค	สำนวนกลอนโลดโผน ดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลักบางครั้ง รวมทั้งเน้นการใช้มือซ้ายและลูกคอร์ด
3	ส่วนใหญ่ยึดทำนองฆ้องวงใหญ่เป็นหลักเช่นเดียวกับทางที่ 1	ใช้บันไดเสียงต่างจากทำนองหลักเล็กน้อย	ดำเนินจังหวะอย่างมีชั้นมีเชิง มีการลอยจังหวะ และจังหวะโลดโผนหลายประโยค	ใช้กลวิธีพิเศษใกล้เคียงกับทางที่ 1 ในลักษณะการเน้นน้ำหนักของมือและความชัดเจนของเสียงเป็นสำคัญ	ลักษณะแบบโบราณ ส่วนใหญ่ดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลักเช่นเดียวกับทางที่1 แต่มีสำนวนกลอนที่ซับซ้อนมากกว่าทางที่ 1	สำนวนกลอนโบราณ ดำเนินทำนองได้อย่างกลมกลืนและพอดีโดยยึดทำนองหลัก

จากตารางแสดงการเปรียบเทียบลักษณะทางเดี่ยวระนาดทุ้ม เพลงพญาโศก สามชั้น สามารถอธิบายเนื้อหารายละเอียดเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ลักษณะการดำเนินกลอนทางเดี่ยวโดยเปรียบเทียบกับทำนองฆ้องวงใหญ่

ทางที่ 1 และทางที่ 3 โดยส่วนใหญ่จะดำเนินกลอนทางเดี่ยวโดยยึดทำนองฆ้องวงใหญ่เป็นหลัก แสดงถึงความเรียบง่ายอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งมีลักษณะการดำเนินสำนวนกลอนใกล้เคียงกัน

ทางที่ 2 มีลักษณะการดำเนินกลอนโดยแปลแยกเป็นอิสระจากทำนองฆ้องวงใหญ่อย่างชัดเจนมากกว่า แต่ยังคงมีบางสำนวนกลอนที่ใกล้เคียงกับทางที่ 1 และทางที่ 3 เช่นกัน

ลักษณะการดำเนินกลอนทางเดี่ยวทั้ง 3 ทาง ส่วนใหญ่ดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลักในเที่ยวแรก เที่ยวหลังจึงเริ่มมีการดำเนินทำนองโดยใช้กลวิธีพิเศษต่างๆ มากขึ้นตามลำดับ

2. บันไดเสียงในทางเดี่ยวเมื่อเปรียบเทียบกับบันไดเสียงของทำนองฆ้องวงใหญ่

สันนิษฐานว่า สาเหตุในการใช้บันไดเสียงทางเดี่ยวต่างจากบันไดเสียงทำนองฆ้องวงใหญ่มีด้วยกัน 2 ประการ คือ

ประการแรก เพราะทางเดี่ยวในขณะนั้นเป็นสำนวนกลอนที่ดำเนินทำนองต่อเนื่องจากประโยคก่อนหน้า จึงใช้บันไดเสียงต่อเนื่องกัน แต่ทำนองฆ้องวงใหญ่ได้เปลี่ยนบันไดเสียงแล้ว ทำให้สำนวนกลอนทางเดี่ยวนั้นใช้บันไดเสียงต่างกัน แต่ส่วนใหญ่จะเปลี่ยนกลับมาใช้บันไดเสียงเช่นเดียวกับทำนองฆ้องวงใหญ่ในวรรคหลังเสมอ

ประการที่สอง เนื่องจากการดำเนินทำนองทางเดี่ยวนั้น แปลแยกเป็นอิสระจากทำนองฆ้องวงใหญ่อย่างชัดเจน จึงไม่ใช้บันไดเสียงเช่นเดียวกับทำนองฆ้องวงใหญ่นั่นเอง

3. ลีลาการเข้า - ออกของจังหวะในทางเดี่ยว

ทางที่ 1 มีลักษณะลีลาในการเข้า - ออกของจังหวะแนวธรรมดา ไม่โลดโผนมากนัก

ทางที่ 2 มีลักษณะลีลาในการเข้า - ออกของจังหวะซับซ้อนกว่าทางที่ 1 และทางที่ 3 โดยเฉพาะในสำนวนกลอนที่มีชั้นเชิงที่แสดงถึงฝีมือ และความคล่องของมือทั้งสอง เช่น กลวิธีการตีเน้นมือซ้าย การตีลูกคอร์ด เป็นต้น

ทางที่ 3 ใช้ลีลาในการเข้า - ออก ของจังหวะอย่างมีชั้นมีเชิง มีการลอยจังหวะ และใช้จังหวะโลดโผนในหลายสำนวนกลอน

4. กลวิธีพิเศษในการดำเนินกลอนทางเดี่ยว

ทางที่ 1 และทางที่ 3 มีลักษณะการดำเนินกลอนโดยใช้กลวิธีพิเศษใกล้เคียงกันคือ เน้นน้ำหนักของมือ และความชัดเจนของเสียงเป็นสำคัญ

ส่วนทางที่ 2 มีลักษณะการดำเนินกลอนโดยใช้กลวิธีพิเศษที่ต่างออกไป และมีความยากในการบรรเลงมากกว่าทางที่ 1 และทางที่ 3 โดยเน้นความคล่องของมือทั้งสอง ลีลาการเข้าออกของจังหวะและชั้นเชิงในการใช้มือที่โลดโผน โดยเฉพาะสำนวนกลอนที่ฟังคล้ายลูกคอร์ด แต่มีบางสำนวนกลอนเน้นน้ำหนักของมือ และความชัดเจนของเสียงเช่นเดียวกับทางที่ 1 และทางที่ 3

5. สำนวนกลอนทางเดี่ยวระนาดทุ้ม

ทางที่ 1 และทางที่ 3 มีลักษณะสำนวนกลอนระนาดทุ้มใกล้เคียงกันในลักษณะแบบโบราณ โดยส่วนใหญ่นั้นดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก สันนิษฐานได้ว่าทางเดี่ยวทั้งสองน่าจะมาจากต้นตอเดียวกันหรือครูคนเดียวกัน โดยทางที่ 3 มีลักษณะสำนวนกลอนระนาดทุ้มที่ต้องใช้ความชำนาญ ความคล่องของมือทั้งสองและความแม่นยำลูกแม่นจังหวะมากกว่าทางที่ 1

ส่วนทางที่ 2 นั้นมีลักษณะสำนวนกลอนระนาดทุ้มที่ซับซ้อนและยากกว่า 2 ทางแรก เช่น มีสำนวนกลอนลูกคอร์ด สำนวนกลอนที่ดำเนินทำนองโดยแปลแยกเป็นอิสระจากทำนองหลักอยู่หลายสำนวน เป็นต้น แต่ยังคงมีบางสำนวนกลอนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับทางที่ 1 และทางที่ 3 เช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของลักษณะสำนวนกลอนทางเดี่ยวระนาดทุ้มในระยะหลังที่ได้พัฒนาจนมีลักษณะสำนวนกลอนที่โลดโผนเร้าใจมากยิ่งขึ้นกว่าสมัยโบราณ

ทั้งนี้ มีจุดน่าสังเกตอยู่ประการหนึ่ง คือ สำนวนกลอนทางเดี่ยวในประโยคที่ 4 ของทางเดี่ยวทั้งหมด เป็นสำนวนกลอนในลักษณะเช่นเดียวกัน ซึ่งมักปรากฏอยู่ในทางเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงพญาโศกหลายทางอีกด้วย จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่าเป็นสำนวนกลอนที่เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกให้ทราบว่าสำนวนนี้ คือ สำนวนกลอนของเพลงพญาโศกโดยเฉพาะ โดยทั่วไปทางเดี่ยวระนาดทุ้มในเพลงอื่นๆ มักไม่พบสำนวนกลอนในลักษณะนี้ปรากฏอยู่เลย

6. จุดเด่นและเอกลักษณ์ของทางเดี่ยวระนาดทุ้ม

การอธิบายในหัวข้อนี้ เพื่อให้มีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสัมภาษณ์ครูผู้ได้รับการถ่ายทอดทางเดี่ยวระนาดทุ้มในแต่ละทางดังนี้

6.1 ทางขุนบรรจงทุ้มเลิศ (ปลั่ง ประสานศัพท์) ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ผู้ได้รับการถ่ายทอดทางเดี่ยวนี้ กล่าวถึงลักษณะทางเดี่ยวว่า

> *"...ทางเดี่ยวพญาโศกนี้ เป็นเพลงพื้น ะเพลงหลักอย่างแขกมอญกราวในแบบนี้ก็เป็นเพลงหลักเช่นกัน มักจะใช้ทำนองคุ้นหูตอนขึ้นตอนลง จุดเด่นของเดี่ยวนี้ก็เรียกว่าเป็นทำนองแบบโบราณ ส่วนใหญ่ทำนองเกาะลูกม้องไป ทางเดี่ยวทุ้มจะเน้น (มือ) ขวาเขาเรียก ลูกโขก เป็นส่วนมากทุ้มไม่นิยมกวาดเหมือนกับสมัยนี้ ลูกเด่นในทางเดี่ยวนี้ก็เด่นตลอดทั้งเพลง เวลาตีแนวก็ให้แนวแบบเรียวหางหนู ไม่ต้องเร่งมาก ทุ้มไม่มีอะไรมากให้เน้นดีโขก ดีเน้นขวาข้าไว้..."*(สงบศึก ธรรมวิหาร, สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2549)

คำอธิบายของผู้ช่วยศาสตราจารย์สงบศึก ธรรมวิหาร ชี้ให้เห็นว่า จุดเด่นและเอกลักษณ์ของทางเดี่ยวระนาดทุ้มทางนี้ เป็นสำนวนเพลงแบบโบราณ ซึ่งดำเนินสำนวนกลอนโดยยึดทำนองหลัก แสดงถึงความเรียบง่ายอย่างมีนัยสำคัญ โดยเน้นกลวิธีการตีโขก ในการบรรเลง ซึ่งแสดงตัวอย่างประกอบดังนี้

1. ลักษณะทำนองทางเดี่ยวที่ดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก เช่น

7 ล

-ม-ล	--ทค	-ม-ค	-ท-ล	-ฟ--	มม--	ลล--	ททค
-ท-ล	---ค	-ม-ค	-ท-ล	-ค-ท	---ล	---ท	---ค

7.1

--ฟฟ	ลฟ--	มค--	-ล--	--มม	-ฟซล	---ฟ	ซลทด
---ฟ	--มค	--ทล	-ล-ล	---ม	----	-ม--	----

2. ลักษณะทำนองทางเดี่ยวที่ใช้กลวิธีการตีโขก เช่น

11.1

-ฟ--	-ด--	-ล--	-ฟ--	-ม--	คท--	-ฟ--	-ล--
--มค	--ทล	--ซฟ	--มค	--ลท	--ลฟ	--มค	--ฟม

6.2 ทางหลวงชาญเชิงระนาด (เงิน ผลารักษ์) พ.จ.อ. สมาน แก้วละเอียด ผู้ได้รับการถ่ายทอดทางเดี่ยวนี้ กล่าวถึงลักษณะทางเดี่ยวว่า

> *"...จุดเด่นคือ เน้นการเล่นซ้ายเป็นส่วนใหญ่ มือซ้ายต้องคล่อง มือขวาก็ต้องคล่องด้วย จะได้เล่นสอดรับกันได้ลื่นไหล อีกอย่างก็คือมีลูกแบบคอร์ดฝรั่งเยยะ ต้องตีให้ได้สำเนียงของมัน อย่างตอนจะขบลองไปฟังดูดีๆ เป็นทำนองเวลาทหารเขาเป่าแตรเดี่ยว เหมือนกันเลย แล้วเอกลักษณ์ของทางนี้ก็เป็นทางที่ไม่โลดโผน เน้นตีเกาะเนื้อม้องไปเรื่อยๆ ไม่เด่นอะไรมากนัก..."*(สมาน แก้วละเอียด, สัมภาษณ์, 29 ธันวาคม 2548)

คำอธิบายของพ.จ.อ. สมาน แก้วละเอียด ชี้ให้เห็นว่า จุดเด่นและเอกลักษณ์ของทางเดี่ยวระนาดทุ้มทางนี้ เป็นลักษณะสำนวนกลอนทางเดี่ยวระนาดทุ้มในระยะหลังซึ่งได้พัฒนาจนมีลักษณะสำนวนกลอนที่โลดโผนเร้าใจมากยิ่งขึ้นกว่าสมัยโบราณ โดยใช้กลวิธีการเน้นมือซ้าย การใช้เสียงในคู่สาม และคู่ห้า ซึ่งฟังคล้ายคอร์ดฝรั่ง ในการดำเนินทำนอง แต่ยังคงดำเนินสำนวนกลอนโดยยึดทำนองหลักแสดงถึงความเรียบง่ายอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน ดังแสดงตัวอย่างประกอบดังนี้

1. ลักษณะทำนองทางเดี่ยวที่ดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก เช่น

9 ล

-มฟ	-ล-ท	-ค-ท	-ล-ฟ	-ฟ--	ฟม-ฟ	-ท--	ลล-ท
--ร-	-ล-ท	-ค-ท	-ล-ค	-ม-ค	-ท-ค	-ท-ล	---ท

9.2

- ม - -	- ม - -	ค ท - -	- ฟ - -	ล ฟ - -	- ด - -	- ม - -	- ท - -
ค - - ฟ	- - ค ท	- - ล ฟ	- ฟ - -	- - ม ค	- - ค ม	- - ค ท	- ท - -

2. ลักษณะทำนองทางเดี่ยวที่ใช้กลวิธีการตีเน้นมือซ้าย เช่น

14.2

- ท - -	- ท - -	- ท - -	- ท - -	- ท - -	- ท - -	- ท - -	- ท - -
- - ฟฺฟฺ	- - ซฺซฺ	- - ทฺทฺ	- - ดฺดฺ	- - มฺมฺ	- - มฺดฺ	- - ดฺทฺ	- - ทฺซฺ

3. ลักษณะทำนองทางเดี่ยวที่ใช้กลวิธีการตีคล้ายคอร์ดฝรั่ง เช่น

8.2

- - - -	- - มฺลฺ	- - มฺลฺ	- ลฺ - -	- - มฺลฺ	- ลฺ - -	- - ลฺ -	- มฺ - -
ดฺ - ลฺดฺ	- ดฺ - -	ลฺดฺ - -	- - มฺดฺ	ลฺดฺ - -	- - มฺดฺ	ลฺดฺ - มฺ	- - ดฺลฺ

4. ลักษณะทำนองทางเดี่ยวที่ใช้กลวิธีการตีคล้ายทำนองแตรเดี่ยว คือ

32.2

- - มฺมฺ	- ทฺ - -	- - มฺมฺ	- ทฺ - -	- - มฺมฺ	- ทฺ - -	- ทฺ - -	- - - -
- - - มฺ	- - ทฺมฺ	- - - มฺ	- - ทฺมฺ	- - - มฺ	- - - มฺ	- - - มฺ	- - - -

6.3 ทางพระพาทย์บรรเลงรมย์ (พิมพ์ วาทิน) รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ผู้ได้รับการถ่ายทอดทางเดี่ยวนี้ กล่าวถึงลักษณะทางเดี่ยวว่า

> *"...จุดเด่นทางคุณพระพาทย์ฯ กล่าวได้ว่ามี 3 ประการ คือ หนึ่ง ด้านประวัติศาสตร์ เชื่อได้ว่าเป็นเดี่ยวทุ้มทางแรก น่าจะประมาณรัชกาลที่ 4 หรือปลายรัชกาลที่ 3 เสียด้วยซ้ำ เนื่องจากครูพริ้งเล่าว่า เจ้าคุณครูให้ใช้ทางนี้เป็นทางของวังจันทร์โดยท่าน ไม่ได้แต่งทางใหม่ และคุณพระพาทย์ฯก็มีอายุพอๆ กับเจ้าคุณครู สังเกตได้ว่าทางเดี่ยวนี้เกือบเรียกได้ว่าเป็นทางม้องเลยก็ว่าได้ สอง ด้านการศึกษา ทำให้เห็นว่า ลักษณะการเดินทางทุ้มจากม้องเป็นอย่างไร ในเที่ยวแรกแทบจะตีเป็นม้องเลย ในเที่ยวหลังจึงมีอะไรมากขึ้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของทางทุ้ม และสาม ด้านลีลาทำนอง สามารถเดินทำนองได้อย่างกลมกลืน และพอดีอย่างที่สุด เรียกว่า Beauty ในทางสุนทรีย์ ในเรื่องเอกลักษณ์ของทางเดี่ยวทุ้มก็ไม่มีอะไรมาก คือกอักๆ เข้าไว้ซึ่งทางคุณพระพาทย์ฯ สะท้อนความเป็น Classic มีระเบียบ และมีความพอดีอย่างที่สุด..."*(พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2549)

คำอธิบายของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ชี้ให้เห็นว่า จุดเด่นและเอกลักษณ์ของทางเดี่ยวระนาดทุ้มทางนี้ เป็นสำนวนเพลงแบบโบราณ ซึ่งดำเนินสำนวนกลอนโดยยึดทำนองหลัก แสดงถึงความเรียบง่ายอย่างมีนัยสำคัญ สามารถดำเนินกลอนได้อย่างกลมกลืนสอดรับกันเป็นอย่างดี เรียกว่า "ความงาม" ในทางสุนทรียศาสตร์ ซึ่งแสดงตัวอย่างประกอบดังนี้

1. ลักษณะทำนองทางเดี่ยวที่ดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก เช่น

7 ล

-ม-ล	- - ท ด	-ม-ด	-ท-ล	- ฟ- -	ม ม - -	ล ล - -	ท ท - ด
-ท-ล	- - - ด	-ม-ด	-ท-ล	- ด- ท	- - - ล	- - - ท	- - - ด

7.3

- ดำ - -	ท ด - ด	- ฟ - -	- ดำ - -	- - มม	- ฟ ซ ล	- - - ฟ	ซ ล ท ด
- - ท ล	- - ท -	- - ม ด	- - ท ล	- - - ม	- - - -	- ม - -	- - - -

2. ลักษณะทำนองทางเดี่ยวในเที่ยวแรก ดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลัก เที่ยวหลังจึงเริ่มมีการดำเนินทำนองโดยใช้กลวิธีพิเศษต่างๆ มากขึ้นตามลำดับ เช่น

9 ล

- - - ล	- - ท ด	-ท-ด	-ร-ม	-ฟ ฟ ฟ	-ม - -	ร ร - -	ด ด - ท
- ล - -	- - - ด	-ท-ด	-ร-ม	-ท ล ฟ	-ม - ร	- - - ด	- - - ท

10.3

- - ทท	ด ท - -	- ฟ - -	- ล - -	- มำ - -	- ฟ - -	- ดำ - -	- ม - -
- - - ท	- - ล ฟ	- - ฟ ล	- - ฟ ม	- - ม ฟ	- - ม ด	- - ด ม	- - ด ท

26.3

- ดำ - -	- - - ดำ	- ดำ - -	- - - ดำ	- ดำ - -	- - - ดำ	- ดำ - -	- - - ดำ
ด - ด ม	- ม - -	ด - ด ฟ	- ฟ - -	ม - ม ล	- ล - -	ฟ - ฟ ท	- ท - -

3. ลักษณะทำนองทางเดี่ยวที่ดำเนินทำนองกลมกลืนสอดรับกันเป็นอย่างดี (Beauty) เช่น

9.3

ล - ม ฟ	- - ล ดำ	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ดฺ	- - - มฺ	- - - -
- ดฺ - -	ม ฟ - -	- ท - -	ล ฟ - -	ม ด - -	ล ฟ - -	ทฺ ลฺ - -	ดฺ ทฺ - -

ทั้งนี้ แม้ว่าลักษณะทางเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงพญาโศก สามชั้น ทั้ง 3 ทางนั้นจะมีลักษณะเด่น มีเอกลักษณ์ ท่วงทำนองและสำนวนกลอน ตลอดจนกลวิธีพิเศษในการดำเนินกลอนจะแตกต่างกัน แต่โดยรวมแล้ว ทางเดี่ยวระนาดทุ้มทุกทางจะมีลักษณะเหมือนกันคือสามารถผูกสำนวนกลอนร้อยเรียงกันได้สนิทสนมกลมกลืนกันอย่างพอดี หรือที่เรียกว่า "Beauty" ตามที่รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรีได้อธิบายไว้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ลักษณะสำนวนกลอนทางเดี่ยวระนาดทุ้ม ยังสะท้อนให้เห็นถึงอุปนิสัยผู้ประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ทางเดี่ยวได้ด้วย เช่น สำนวนกลอนในลักษณะยึดทำนองหลักแล้วในบางช่วงเปลี่ยนเป็นทางระนาดทุ้มโดยไม่พลิกแพลงหรือมีกลวิธีพิเศษใด ๆ แสดงถึงความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน สำนวนกลอนในลักษณะโลดโผน แสดงถึงอารมณ์สนุกสนาน เบิกบานใจ สำนวนกลอนที่ใช้กลวิธีพิเศษ ลีลาการเข้า - ออกของจังหวะซับซ้อน สะท้อนให้เห็นถึงความคิดที่ลึกซึ้ง มีชั้นเชิง เป็นต้น ในบางสำนวนกลอนก็ยังสะท้อนถึงความนิยมในลักษณะการประพันธ์ทางเดี่ยวในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี ดังเช่น ทางเดี่ยวระนาดทุ้มในสมัยก่อนจะมีลักษณะยึดลูกฆ้อง ใช้สำนวนสุภาพ เรียบร้อย ไม่นิยมใช้การไขว้มือหรือการกวาด ดังนั้น หากจะพิจารณาลักษณะทางระนาดทุ้มแบบโบราณ ก็ควรใช้หลักการดังกล่าวข้างต้นเป็นเกณฑ์อย่างหนึ่งในการวิเคราะห์ทางเดี่ยวนั้น ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นได้ว่าทางเดี่ยวทั้งสามเป็นลักษณะทางเดี่ยวระนาดทุ้มในสมัยโบราณอย่างแน่นอน นอกเหนือจากหลักฐานทางยุคสมัยและอายุของที่ผู้ประดิษฐ์ทางเดี่ยวนั้นขณะยังมีชีวิตอยู่

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะสำนวนกลอนทางเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงพญาโศก สามชั้น ทางครูพุ่ม บาปุยวาทย์ ซึ่งเป็นทางเดี่ยวยุคหลังที่มีสำนวนกลอนที่ใช้กลวิธีพิเศษอย่างพิสดาร และชั้นเชิงในการใช้มือที่น่าพิศวง ก็จะพบว่าลักษณะสำนวนกลอนทางเดี่ยวระนาดทุ้มทั้ง 3 ทางที่ได้นำมาวิเคราะห์มีลักษณะสำนวนกลอนที่ยังคงเป็นสมัยโบราณ ส่วนใหญ่ดำเนินทำนองโดยยึดทำนองหลักในเที่ยวแรก เที่ยวหลังจึงเริ่มมีการดำเนินทำนองโดยใช้กลวิธีพิเศษต่างๆ มากขึ้นตามลำดับ ไม่นิยมใช้การไขว้มือการกวาด หรือการใช้ศอกในปัจจุบันนี้ แต่ทางเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงพญาโศก สามชั้น ทั้ง 3 ทางนั้นยังคงเดินทำนองได้อย่างกลมกลืนพอดี เรียกว่าบรรลุความเป็นศิลปะขั้นวิจิตร (Classic) อย่างแท้จริง